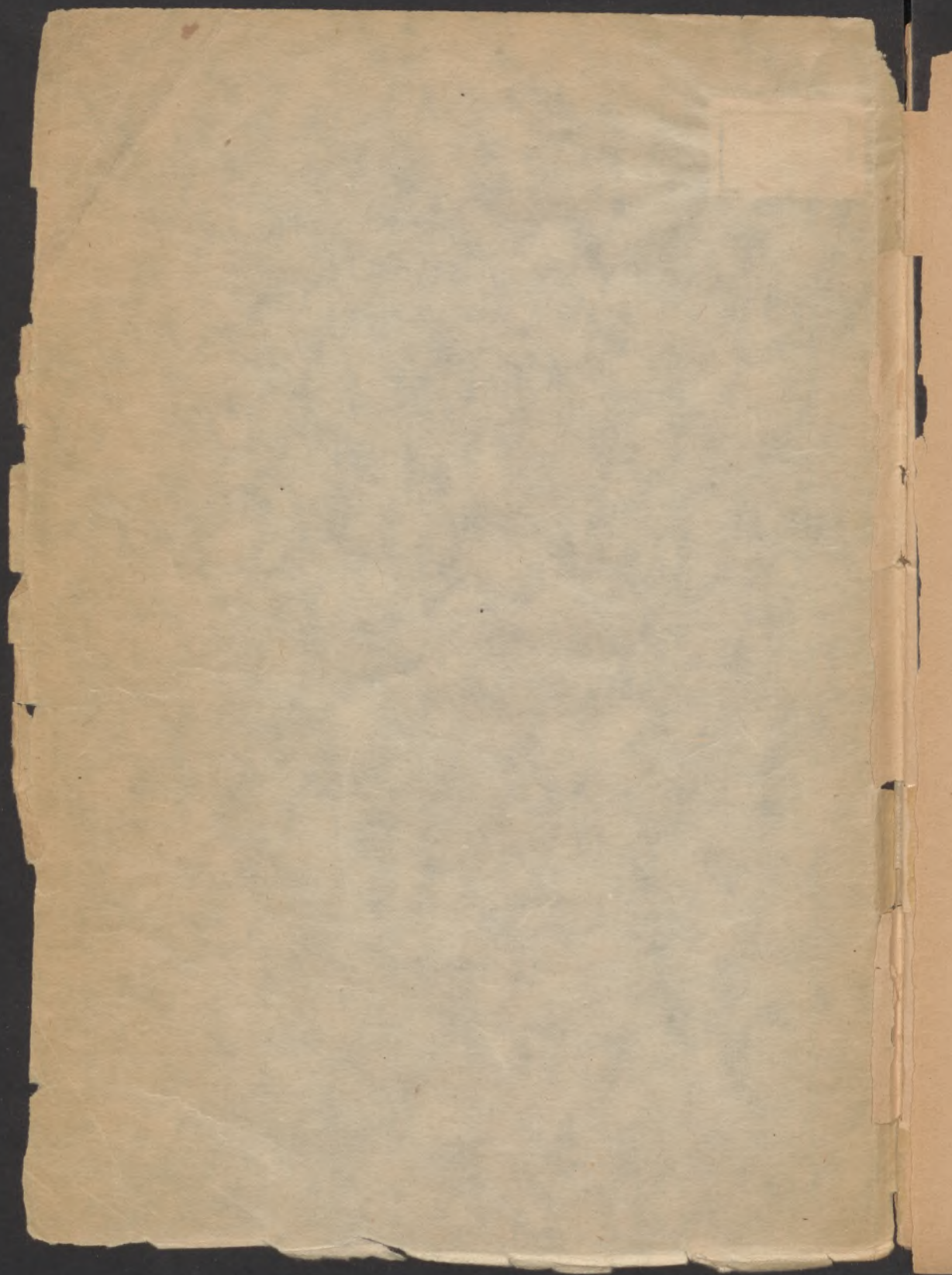
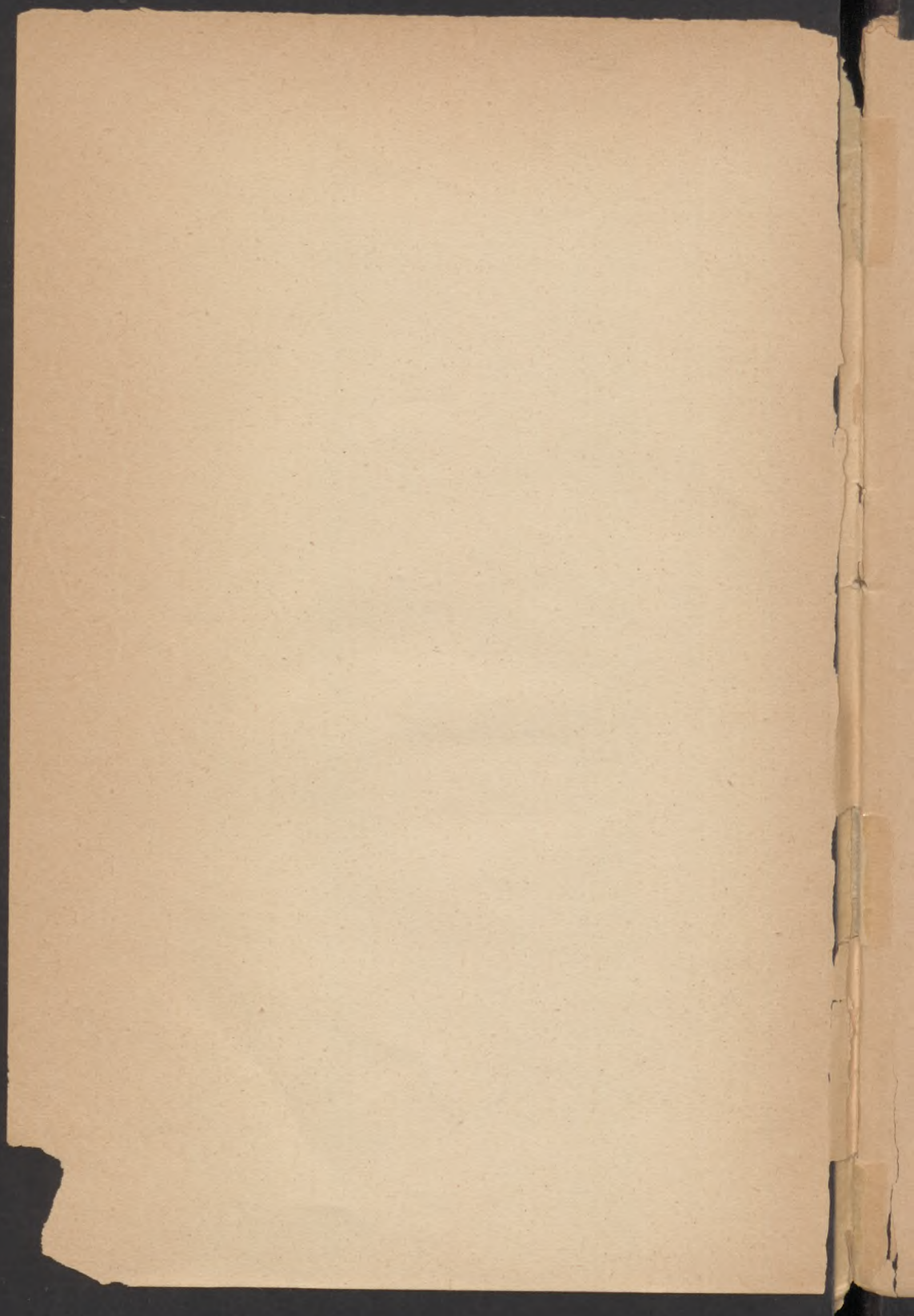

176635

041

A ZSIBÓI VÁR URA

A ZSIBÓI VÁR URA

IRTA

DÁNIELNÉ LENGYEL LAURA

22.000

BUDAPEST

SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R-T.
KIADÁSA

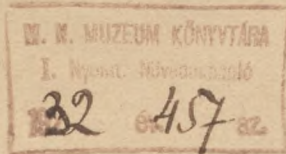
Fenntartunk minden jogot

176635

P. o. hung.

32.041

A legelterjedtebb magyar leányifjúsági lap a

MAGYAR LÁNYOK

Kiadóhivatal: VI., Andrássy-út 16

1997.32. Hungária R. T. Budapest

ELSŐ FEJEZET.

A bárói ház bérloi.

Noémi asszony ma még korábban kelt fel, mint máskor. Három éve, mióta az ura, Soltész Kelemen meghalt, ő maga vezette a nagy bérletet, melyet már nemzedékek óta a Soltész-család bérelt a Wesselényi báróktól.

Az 1839. évnek ősze különösen enyhe és meleg volt. Noémi asszony, mikor ezen a szeptemberi hajnalon a széles ambitusra kilépett, egy pillanatig körülnézett a nagy, tágas udvaron, mely most kivételesen nagyon csendes volt. Amott a kerten tul, a cselédudvarban persze már nagy a mozgás, sürgés-forgás, de itt, a nagy sárga ház ambitusán, még egyedül áll Noémi asszony és világoskék szeme végignéz az udvaron, amelyen éltek és gazdálkodtak ősei már négy nemzedék óta.

A nyaralásra hazajött leánya, meg a kis unokák még pihennek és Noémi asszony hagyja, hogy nyugodjanak. Még csak hajnali négy óra. Majd hét órára ugyis ébren lesz mindenki. Kijönnek ide reggelizni a nagy ambitusra, addig Soltészné körül néz a gazdasági, meg a cselédudvarban. Aztán befognak a sárga kis bricskába és Noémi asszony végigjárja az 1000 holdas bérletet, amely Zsibótól egész délre lehuzódik. Hét órára már itthon is lesz és együtt reggelizik az unokáival.

Igy van ez három év óta, mióta urát, Soltész Kelement utolsó

utjára, a zsibói temetőbe kikísérte. Azóta ő végzett itt egyedül mindent. Mélységes szomorúsággal siratta jó urát, de vajjon szabad-e a szomorúság és gyász miatt gyermekei örökségének megcsorbulnia?

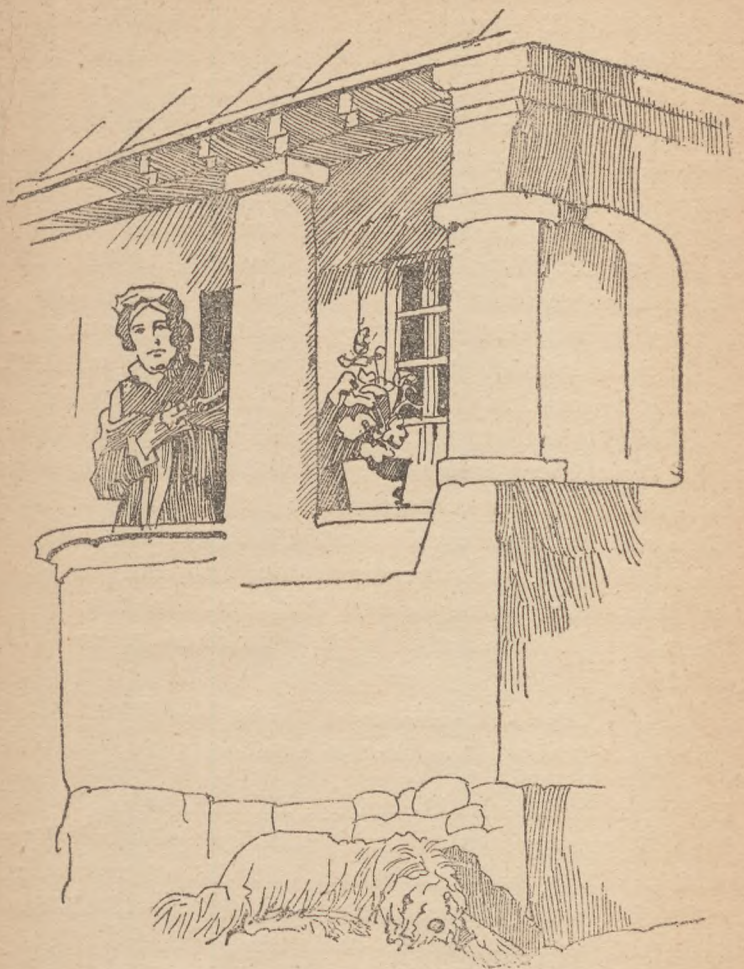
Amint most fölemelte fejét fekete ternóruhájában (mindig feketében járt az ura halála óta), átvágott a kerten, minden mozdulatán látszott a biztos határozottság és energia, mely egész lényét betöltötte. Azt beszélték, hogy már Soltész Kelemen idejében is a szép, szőkeaju, világoskékszemű Noémi lett volna az ura háznál. De ha így volt is, ezt a kormánypalcát az asszony nagyon tapintatosan, nagyon gyöngéden viselte. Szerette s mindezekfölött becsülte az urát. Soha a legkisebb dologban sem mondta ki a döntő, határozó szót, míg a derék Kelemen rá nem bólintott. Az aztán megint más dolog, hogy Kelemen uram mindig Noémi asszony kívánsága, vagy akarata szerint bólintott.

Nemcsak a házában, egész Zsibón, sőt az egész megyében elismerték Noémi nagy esztét, törhetetlen akaraterejét, a villámgyors határozókéességét és azt a kiváló tulajdonságát, hogy a lényeges dolgokat mindig külön tudta választani a lényegtelenekektől. Amit fontosnak tartott, azért teljes erejével harcolt, amit lényegtelennek ítélt, — azt azonnal elejtette.

Noémi, amint átvágott a nagy udvaron, a majorudvar előtt, egy pillanatra feltekintett a hegyre, melyen a Wesselényiek ősi kastélya állt. Egy pillanatra mintha elborult volna arca. Nagy, világoskék szeme aggódalmasan fürkészte a lefüggönyözött ablakokat, aztán megkönnyebbülten mondta magának:

— Nem... Minden rendben van... Nincs itthon senki...

Amint tovább ment, mindenki tisztelettel köszöntötte. Nyájas főhajtással, de egyben méltóságteljesen fogadta a cselédség üdvözlését. Ezt a köszönési módot a bárói udvarban tanulta, ahová gyermekkorában gyakran feljárt játszani a kis Miklós báróval, aki csak pár évvel volt fiatalabb nála. De az öreg báró kedvelte a szép, szőke, okos kis leánykát, hűséges bérlőjének gyermekét, aki olyan talpraesett feleleteket tudott neki adni, ha évődött, tréfálkozott vele. A szelíd, finom bárónő, Cserey Heléna

A sárga ház ambitusán egyedül áll Noémi asszony
és végignéz az udvaron.

meg úgy gondolta, hogy csak jót tanulhat fia ettől a kis gyorseszű ügyes leánytól. A szegény bárónő, aki mindenivel dacolva lett a báró felesége, akit az ura mindennél jobban szeretett, sokszor nézett elborult, könnyes szemmel maga elé... Cserey Heléna piros, mosolygós arca a zsidói várkastélyban halvány lett, élénk, tüzes szeme elborult, pedig a férje tovább is, — élete végéig mindig, — bálványozással szerette és ő még mindig a legelső, legnemesebb, leglovagiasabb férfit látta az urában.

Noémi egészen fiatal leány volt, mikor még feljárt a zsidói várkastélyba, de valahogy Cserey Heléna sápadt arca, könnyes szeme megvilágított előtte egy nagy igazságot, hogy nem elég valakit nagyon szeretni, hanem úgy kell szeretni mindenkit, ahogy az illető természete kívánja, ahogy az annak jól esik.

S a kolostorban nevelkedett, a félénkségig szelid Cserey-leány, hej, be nehezen szokta meg a zsidói életet!... A hangos mulatozásokat, a halálos veszedelemmel járó vadászatokat, a vad paripákon való vakmerő ugratásokat, mindazt, amiben férjének, ennek a sűrűvérű, forró temperamentumu, tüzes lánggal lobogó, önmagát állandóan halálra fárasztó léleknek kedve telt.

Ha volt valaki, akire el lehetett mondani Schiller híres katonadalát:

„Kockára ha nem teszed életedet,

Kölcsonbe bírod csak, de sohasem a tied.“

Ugy ez az az idősebb Wesselényi Miklós báró volt.

Lobogó temperamentumának szüksége volt az állandó harcra, küzdelemre. Háboruban nem volt vitézebb katona nála. Mikor hazajött és zsidói birtokán gazdálkodni kezdett, itt is kereste és mindig meg is találta az élet-halál mesgyéjén lebegő helyzeteket és szilaj gyönyörűséggel vetette magát beléjük.

És e mellé a szilaj, állandóan lobogó lánggal égő lélek mellé került a kolostorban nevelt fehér virágszál, akit egy hevesebb mozdulat, egy erősebb szó is megijesztett.

Noémi a majorban a cselédeknek osztott ki parancsokat, rendelkezéseket és lelki szeme előtt újra meg újra megjelent a

régen sirjában pihenő fehérarcu asszony. Ugy érezte Cserey Heléna kezei, melyek mintha elefántcsontból lennének kifaragva, végigsimítanak az ő szőke haját, melyet a halánték mellett már ősz csikok szelnek keresztül, hiszen Noémi asszony bizony már közelebb jár az ötvenhez, mint a negyvenedik évéhez.

De mindegy, a régen sirboltjában pihenő zsibói báróné most is úgy beszél hozzá, mint gyermekkorában. Kár, hogy Noémi csak az ajka mozgását látja, de hogy mit suttog, azt nem bírja kivenni.

Már elment a cselédség a kapott parancsokkal és befogták a sárga bricskába az öreg Lepkét, mellyel Noémi asszony a tagot szokta bejárni és a fehérarcu asszony mintha még mindig ott állna előtte. Most is sápadt az arca és szomorú a szép barna szeme, fényes a dus fekete haja, mint évtizedekkel ezelőtt. Noémi kis leány volt, mikor utoljára látta és ime az ő szőke haja át meg át van már szőve ezüstcsikokkal, míg a zsibói várurnő most is milyen szép és fiatal...

Haj, persze — és Noémi furcsán, szomorúan elmosolyodik, míg lábát a bricska lépcsőjére teszi, — haj persze, a halottak nem vénülnek, nem őszülnek... Ők mindig szépek és fiatalok, akár a nagy pompás családi sirboltban pihennek, akár a kis, virágos, falusi temetőben...

Már majdnem fent van a kocsiban Noémi asszony, mikor egyszerre világosan hallja, mit suttog neki a fehérarcu Cserey Heléna:

— A fiam... A fiam...

Noémi asszony megáll, mintha szíven ütötték volna:

— Csak nem Miklós báróval történt valami szerencsétlenség?...

De aztán megrázza fejét, mint aki erőt akar venni gyöngeségén, a furcsa és szomorú képzelődésen, mely nemcsak azóta szorongatja szívét, mióta a nagy ambitusról lelépett. Rossz álmok gyötörték egész éjszaka. Zűravaros összevisszaságban elevene-

dett meg előtte a mult minden képe, az is, ami édes volt benne, az is, ami fájt...

Az az irtózatos jelenet, mikor ez a fehérarcu asszony, aki most folyton a szeme előtt áll, ájultan esik végig a nagy, széles, nyitott, az első udvarra néző előcsarnokban.

És Soltészné úgy látja maga előtt az egész jelenetet, mintha csak most előtte játszódna le.

... Irtózatos vad állat volt ez a Szelim... A báró már hetek óta fáradozott vele, hogy betörje. Nagy nehezen sikerült is neki, de Szelimre még eddig senki más nem mert felülni, mint a gazdája.

Cserey Heléna mindig szivdobogást kapott, ha férje Szelimen lovagolt ki. Egyszer félve, remegve meg is kérte férjét, hogy ne lovagoljon ezen a rettenetes vad állaton, de férje mosolyogva simogatta meg az asszony barna haját:

— Szelim, meg én, ismerjük egymást... Meg is sértődnék a jó barát, ha én más lóra ülnék.

Cserey Heléna szemlesütve hallgat. A férje beszéde után hiába volna minden szó. Az asszony sokkal jobban ismeri urát, semhogy ne tudná, hogy a további kérleléssel, tartóztatással csak ingerelné sűrű, nehéz vérért és újabb haláltkereső bravurokba hajtana bele.

Hallgatott és megfogta kisfia, a hatéves Miklós kezét és vissza akart húzódni az előcsarnokból.

A báró azonban tréfásan megszólította fiát, egyetlen gyermekét, akit felesége mellett legjobban szeretett az egész világon.

— Hát te nagy fiu? ... Nem volna kedved Szelimre ülni?

Cserey Heléna ijedten magához rántotta kis fiát. Noémi, aki akkoriban szép szőke haja, ifjú leányka volt, odalépett a kisfiu mellé. A báró látva az asszonyok ijedelmét, hangosan, jókedvűen felkacagott:

— No, Miklós, csak nem félsz? ...

— De igen, félek, — szepegett a gyermek.

Abban a pillanatban előntötte a vér a báró arcát. Nem is

piros, de szinte szederjesen fekete lett a lelkéből feltörő nagy indulattól.

— Egy Wesselényinek nem szabad félni! — kiáltotta mennydörgő hangon s a következő pillanatban már feldobta fiát a vadul kapálódzó ló hátára. Akik látták, elszörnyűködve sikitottak fel, Cserey Heléna pedig ájultan esett össze. A mellette álló Noémi fogta fel karjába.

Noémi asszony, akinek ezüstcsikok keresztezik már halántékát, még ma is megborzong, amikor arra a jelenetre, s az utána következő félórára gondol. Mert hogy csak félóra múlva került elő a gyerek. Ott ült diadalmasan a Szelim hátán s a táltosnak nevezett vad ló kényesen, büszkén, magasra tartott fejjel hozza a gyereket, mintha csak tudná a lelkes állat, hogy a zsbói várkastély leendő urát hozza hátán, a hatéves kisfiút, akit később nagy Wesselényi Miklós néven ismer a magyarok történelme.

És ebben a félórában hiven visszatükröződött a zsbói várasszonynak, Cserey Helénának egész élete.

Soha asszonyt jobban nem szeretett az ura, mint ahogy a későbbi nagy Wesselényi anyját szerette a férje és soha asszony annyit nem szenvedett férje zabolátlan, meg nem fékezhető, szilaj természetétől, mint ez a lilíomlelkű, gyöngé virágszál.

A sárga bricska elindult Noémival, de az asszony most is hallja a báróné, Cserey Heléna halk, suttogó, kérő, figyelmeztető, parancsoló hangját:

— A fiam ... A fiam ...

Noémi okos, világos elméje nem hisz a kísértetekben, a visszajáró lelkekben. Ő tudja, hogy akinek Isten kegyelme megadta a siri nyugalmat, az pihen is békében és semmi közünk nem lehet nekünk közönséges halandóknak velük, míg csak Isten irgalma megadja majd a mennyei viszontlátást minden jótét léleknek, aki arra rászolgált. Addig ne háborgassuk hiábavaló kesergésekkel nyugalmost, hanem megadván nekik az illő szívbéli gyászt, folytassuk munkánkat erővel, kitartással, buzgalommal, mert a munkát az élet parancsolta reánk és az elől nem

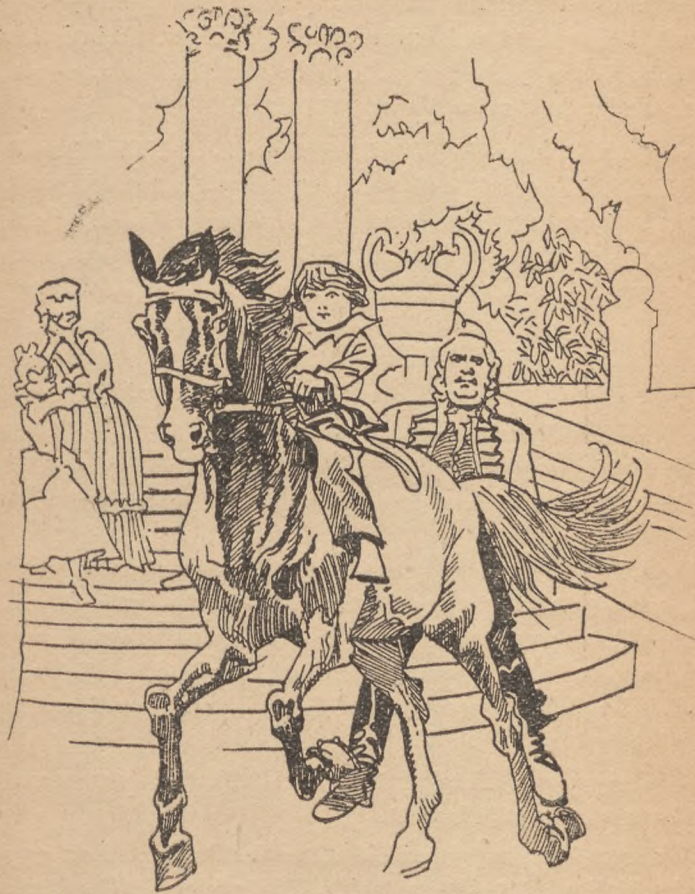
szabad kitérni, azt nem szabad elmulasztani, mivelhogy az ilyesmivel a halottnak nem használunk, az életet pedig súlyosan megkárosítjuk.

Igy gondolkozott Noémi asszony, mikor férjét meggyászolván, elsiratván, kezébe vette a kormányzás gyeplőjét. Bizony, férfikekben sem állhatott volna az a gyeplő szorosabban, biztosabban, mint Soltész Kelemenné puha, párnás kezében. Hogy gyermekei vagyonát csorbitatlanul megőrizhesse, sőt esetleg gyarapíthassa is, sokat kellett dolgoznia, törődnie, nem igen ért reá az ábrándozásra, a képzelgésre. Ha a mult képei feltűntek előtte, az rendesen a vasárnapi istentisztelet után történt, mikor imádkozás után pihent, vagy mulatozott mindenki. Noémi örült a fiatalok vidámságának, ő maga meg szép nyári napokon kiült a nagy kertbe, ősszel, télen meg a nagy kékszobában, — ura kedves szobájában — huzódott meg a kályha mellett és az élet munkájától pár órára elfordulván, azokra gondolt, akiknek az örökös pihenés nyugalma adatott meg, akik csak a kegyelet, szerető szívek emlékezetében élnek.

Ezek között a vasárnapi „vendégek” között gyakran megjelent a megboldogult bárónő, Cserey Heléna alakja. A zsigárdi várurnőé, aki mindig olyan szívesen látta kastélyában az egyszerű polgárleánykát; bérőjüknek, Soltész Mihálynak leányát. Mikor pedig Noémit egy másodunokatestvére, Soltész Kelemen eljegyezte, ő maga állt ott a menyasszony mellett, mint anyahelyettes és az árva menyasszony szőke fejére ő tűzte fel a mirtuskoszorút.

Nem csoda hát, hogy azok között az elmult, örök halhatatlanságba költözött alakok között, akik vasárnap délután Noémi asszonyt a nagy kertben, vagy a kékszobában felkeresték, különösen kedves volt a megdicsőült báróné: Cserey Heléna alakja.

Igen ám, de ma nincs vasárnap!... Szerda van, munkás hétköznapi... Hozzá még az őszi betakarítás ideje. Ezer sürgős dolog kint is, meg a belső udvarban is... Noémi asszony meg rázkódik, összeszedi magát, nem akar másra gondolni, mint az életre, meg annak nagy munkáira. Itt ez a nagy gazdaság...

— Egy Wesselényinek nem szabad félni! —
kidőltotta s a következő pillanatban feldobta fiát a ló hátára.

Elég gond, baj, vesződség még egy oly erősakaratu és munkabíró asszonynak is, mint Soltészné. A fia, aki jövőre majd segíteni fog, most kint van külső országokban, hogy befejezze tanulmányait. Leányai városi embereknek feleségei. Noémi megrázza a fejét... Talán jobb is így... Nem szereti ő sem a gondokat, sem az uralkodást mással megosztani...

A sárga bricska itt is, ott is megáll... Néhol buzditó szó hallatszik Soltészné ajkáról, van úgy, hogy elismerő is, de bizony elég gyakran kemény, rendreutasító, korholó, sőt fenyegető. Nem lehet ennyi embert mézeskaláccsal rendben tartani. De azért senki sem duzzog. A cselédség ismeri asszonyát. Bizony erős, kemény teremtés, három férfinak elég volna a szigoru, parancsoló természete, de azt is tudják róla, hogy igazságos, senkit jogos jövedelmében, járandóságában meg nem rövidítene. Amellett, ha az egészséges, munkabíró cseléd a legkeményebben meg is követeli, hogy eleget tegyen kötelességének, viszont a betegnek, a gyámoltalannak, a bajban levőnek nincs buzgóbb patrónusa nála.

Most is figyelmesen megnéz mindent és mindenki remegve ügyel, nehogy a nagyasszony valami hibát találjon. A cselédség nem vesz észre semmit, de Soltészné nincs megelégedve magával. Tudja, hogy a lelke nincs ott annál, amit csinál. A lélek nem tud szabadulni a fehér asszony képétől, aki hangtalanul suttog neki a fiáról...

— Vajjon mit akarhat tőlem? És Noémi észre sem veszi, hogy hangosan gondolkozott.

A sárga bricska visszafelé akar fordulni, mikor egy öreg, őszhaju férfi vágat felé a tarlón. Noémi egy pillanatra összehzza szemét, aztán megismeri a barna lovon ülő őszhaju férfit: Szentpály János, a báró jószágigazgatója, aki már a megboldogult báróné életében is kezelte a Wesselényiek uradalmát.

Noémi felnéz a férfira, aki már odaért bricskájához és barátságos fejbólintással fogadja az öreg Szentpály köszönését, a jószágigazgató megállt a kocsi mellett.

Noémi barátságosan fogadta az öreg Szentpály köszönését,
a jószágigazgató megállt a kocsi mellett.

— A dülő mellett levő földet szeretném megnézni, Soltészné asszonyom, ha csakugyan nincs ellenére a csere? ...

Noémi asszony arca most egy pillanatra elfehéredik. Sohasem beszélt ő Szentpályval semmiféle cseréről. Ez az ember beszélni akar vele... Egyedül, hogy senki se hallja... Azért jött utána...

Vajjon kiről akarna másról beszélni, mint Wesselényi Miklós báróról, a gazdájáról, akit életénél is jobban szeret...

Hát akkor a fehér asszony suttogása? ...

Noémi egy pillanat alatt lent termett a bricskáról. Mire a jószágigazgató kezét nyújtotta, hogy lesegítse, már ott állt mellette, mert időközben Szentpály is leszállt lováról.

Noémi asszony csak az első pillanatban sápadt el, mikor most a férfi felé fordította arcát, már olyan nyugodt volt, mint aki egy rendes, üzleti ügyről tárgyal, egy üzletről, melyet ha előnyös, meg lehet kötni.

— Hátha gondolja kegyelmed Szentpály uram, én esetleg belemehetek a cserébe, nem szívesen ugyan, mert itt a dülő mellett? ... De talán jobb is lesz, ha odáig elmegyünk és kegyelmed pontosan kijelöli, hogy melyik részt akarja?

— Igen, ez lesz a legjobb, — felelt Szentpály és a kocsishoz fordult:

— Péter, vigyázz a lovamra, míg a nagyasszonnyal visszajövünk.

A kocsis leszállt a bakról és átvette Szentpály lovának kantárját. Aztán megindultak a dülőut irányában. Péter, amint a Csilla kantárját kezében tartotta, még jól hallhatta, hogy a föld felett vitatkoznak. Világosan, tisztán hallatszott a jószágigazgató szava:

— De nagyasszonyom... Hogy lehet ennyit kérni?... Hiszen nincs aranyból az a dülő...

— Többet ér az aragnál, — hallatszott most Soltészné hangja. — Kegyelmed a legjobb földemre alkuszik, illő hát, hogy ne csufolja meg az árát...

Hogy mit felelt erre a tekintetes jószágigazgató ur, azt már

Péter kocsis nem hallhatta, mert a nagy fűzfa elfedte alakjukat és a távolságban elveszett az asszony meg a férfi hangja. Péter hát nem hallott, nem látott semmit. Különben is el volt foglalva Csillával, aki ugylátszik rossz néven vette, vagy személyes sértésnek véleményezte ura távozását, mert folyton rángatta fejét és indulni kívánczozott.

Ott a nagy fűzfa mögött, a dülőtra tértek. A jószágigazgató megállott. Mikor látta, hogy senki sincs sehol körülöttük, csak a tarló és felettük a mennyboltozat, halkan, rekedten megszólalt:

— Noémi asszony...

Soltészné felnézett az öreg emberre, most látta, hogy az milyen sápadt, a szeme alatt sötét, mély karika... Ez az ember az éjszaka nem hunyta le a szemét.

És Noémi egyszerre megértette, hogy miért jött el ma hozzá a fehér asszony, holott nincs vasárnap és ez a munkásnap nem a megemlékezésé, hanem az életé, a dologé, Noémi megértette, hogy mit suttogott neki az a szintelen ajak és halkan kérdezte:

— A báró?...

— Kiadták az elfogatási parancsolatot ellene.

— Lehetetlen! — kiáltott Noémi szikrázó szemmel. — Ellene, aki csak most mentette meg százak meg százak életét Pesten a nagy árvizből... Ellene? Elfogató parancsot adtak ki?

— Ugy mint az apja ellen, — felelt keserűen Szentpály.

Noémi megrázta fejét:

— Az apját heves vére mindenféle törvényellenes cselekedetekbe hajtotta. Várat ostromolt, ha haragudott a gazdájukra, de a fiu, a mi gazdánk, csak nemzetének törvénybe iktatott jogait védte, csak a szegény nép érdekében harcolt.

— Bécsben ez nagyobb bűn mindennél.

— Hol van most a báró?

— Éjfélután érkezett haza kastélyába.

— Látta valaki, mikor megérkezett.

— Senki, az öreg Pálon kívül.

Noémi bólintott.

— Akkor hát rendben van.

— Mi van rendben? — kérdezte dühös keserőséggel Szentpály. — Azt hiszi a nagyasszony, hogy ez így marad? Még ma itt lesznek érte a katonák.

— Nem fogják megtalálni.

— A báró nem akar menekülni.

— A bárónak menekülnie kell, — most azonnal, — felelt nyugodt, kemény hangon az asszony.

— Azt hiszi, nem próbáltam meg mindent? — mondta Szentpály és szinte reszketett felindulásában, — azt hiszi nem mondtam el mindent, ami felzaklatott, keserű szivemből fakadt. A végén kiharancsolt a szobából és most...

— Most pedig velem jön Szentpály uram, — fejezte be a vitát Soltészné és sápadtan, elborult tekintettel, de felemelt fejjel, nyugodt léptekkel indult visszafelé, ahol a kocsis várakozott a bricska mellett, csillapító szavakkal igyekezve erőt venni Csilla türelmetlenségén.

A kocsis már megint hallotta a hangjukat:

— Hát jól van no! — mondta Noémi asszony, — a békesség kedvéért én is engedtem, most már kegyelmed is engedjen. Aztán ha sürgős a dolog, mikor jön fel a fiskális a kastélyba?

— Most éppen ott van, — felelt Szentpály, — egyszerre megértve, mit akar Soltészné. — Ha kegyelmed nagyasszonyom, most feljön velem, mindjárt megcsináljuk a kontraktust és meg is ihatjuk az áldomást.

Noémi mosolygott és hagyta, hogy Szentpály felsegítse a kocsiba. A kocsis pedig arra gondolt, hogy bizonyára mind a ketten jó üzletet csináltak, a tekintetes jószágigazgató ur is, meg az ő asszonya is, mert különben nem sietnének olyan nagyon a kontraktussal, meg az áldomással. A tekintetes ur, ni, hogy hajszolja ezt a makrancos Csillát, a nagyasszony meg már kétszer is rászólt, hogy ne aludjék a bakon, pedig hát tizenkét éve szolgálja ő a Soltész-házat, tudja ő, mi a kötelessége, figyelmeztetés nélkül is.

MÁSODIK FEJEZET.

Fent a kastélyban.

A zsidó kastélyban még senki sem tudta, hogy a báró hazaérkezett. Nem jött négylovas hintóval, vagy kedvelt hátiparipáján. Szurdokon volt egyik barátjánál, mikor tudatták vele, hogy a bécsi kormány kiadta ellene az elfogató rendeletet. A báró felvetette fejét:

— Megyek haza Zsidóra, egy kis rendet csinálók az írásaim között, nehogy mások is bajba kerüljenek miattam.

Hiába biztatták menekülésre, a báró csak vállát vonogatta:

— Hónapok óta tudom, hogy üldöznek és lesik az alkalmat, hogy kezüket reám tehessek. Ugy látszik, elérkezettnek látják az órát. Nem fogom a bécsi udvari kancelláriának azt a sziveséget megtenni, hogy határról-határra kergettessem magam és mint valami futóbetyárt csipjenek nyakon.

— Vannak még barátaid, atyafiaid, — mondta a szurdoki báró. — Tudod, hogy nem értek mindenben egyet elveiddel, tulheveseknek találom őket. Ugy gondolom, a nép még nem elég érett azokhoz a reformokhoz, amiket te és barátod, Széchenyi István sürgettek. Másik barátod pedig, — kinek nagy és döntő befolyásától határozottan félek, — Kossuth Lajos, valami nagy meggondolatlanságba visz bele benneteket, de nincs most ideje a politizálásnak. Az elvi ellentétek mitsem jelentenek, mikor

ilyen barátomról van szó, mint te vagy. Mindent megteszünk, hogy elrejtünk, míg Bécs haragja kissé nem csillapodik. Miután itteni tartózkodási helyedet már tudják, talán legjobb lenne, ha Bánffy sógorodhoz mennél egyelőre, aztán majd meglássuk...

— Köszönöm, — mondta Wesselényi s egy kis fanyar keserűség is hangzott a „köszönöm“-ben. Házigazdájának szives, barátságos, jóindulatu szavai mögött is megérezte a félelmet. Barátja csakugyan szívesen segítene rajta, de semmiképpen sincs kedve a bécsi hatalommal ujjat huzni azzal, hogy a veszedelmes vendéget házában, vagy birtokán rejtegeti.

És mintha a szurdoki báró viselkedése csak tükörkép lenne, amelyben felmerült többi barátjának, ismerősenek állásfoglalása. Bizonyára mindenki szívesen nyujtaná felé segítő kezét, de mindenki előtt ott áll a bécsi hatalom ijesztő réme. Meg vannak dermedve, mert onnét felülről vésztes villámok készülnek lesujtani mindenkire, aki Magyarország, vagy Erdély szabadságáért megmozdul.

Ime az első villámcsapás mindjárt a legerősebb tölgybe: Wesselényi Miklósba csapott.

Kiadták ellene az elfogatási parancsot... És lehet, ő rea is olyan sors vár, mint apjára, az idősebb Wesselényire, aki nyolc hosszú esztendeig sinylődött a legrettenetesebb fogságban, Kufstein várában s talán soha onnét élve ki nem szabadul, ha fele sége, Cserey Heléna ki nem járja számára a kegyelmet.

Bizony, nem rosszul olvasott most Wesselényi Miklós báró, ha ezeket a gondolatokat olvasta ki házigazdájának szeméből.

— Köszönöm baráti készségedet, — mondta aztán — de semmiképp sem akarok barátaimnak bajt, galibát okozni. Még azoknak sem, akik egy politikai véleményen vannak velem, — legkevésbé neked, aki a másik táborhoz tartozol, nem volna hát illő, hogy miattam és elveimért bármiféle zaklatást szenvedjél. Én megyek haza Zsibóra.

— Zsibóra? — kiáltott fel megrettenve a szurdoki báró, — de hiszen ez lehetetlen. Ott mindjárt nyomodra akadnak.

— Nem is akarom őket fárasztani a kereséssel, — vetette oda Wesselényi gőgösen.

— De barátom, hiszen ez örültség. Bárhová veszed is utadat, Zsibóra nem szabad menned.

— Ott akarom őket bevárni a saját házamban, — felelt Wesselényi nyugodtan. — Aztán mondtam már neked, irások vannak nálam, amiket meg kell semmisítenem. A letartóztatás után bizonyára lefoglalják majd levelezéseimet és én nem akarom, hogy mások is szenvedjenek.

Házigazdája mindent megtett, hogy lebeszélje tervéről, de hamar átlátta, hogy fáradozása hiábavaló.

— Hintómat itthagynom, — mondta csendesen Wesselényi, — egy lovat kérek tőled kölcsön, majd Szentpály visszaküldi. Ugy akarok elmenni, hogy senki se tudja távozásomat és főként ne is sejtsek, hogy hová megyek? Az elfogatási parancssal egyelőre mindenütt fognak keresni, csak saját házamban nem. Mindenki természetesnek találja, hogy menekülök valamerre, vagy valamelyik barátom házánál találok menedéket. Nekem pedig szükségem van arra, hogy egy-két napig zavartalanul dolgozhassak.

Tovább nem is vitatkozott. Éjfél után már Zsibón volt és csendesen bezörgetett jószágigazgatójának házában. Azt az ablakot zörgette meg, ahol az öreg Szentpály szokott aludni. A tisztartó egy percig mereven bámult gazdájára, mintha a meglepetéstől mozdulni sem birna, aztán szó nélkül kiment a tornácra és kinyitotta az ajtót.

*

Csak egy pár szót váltott a báróval, aztán megindultak a kastély felé. A kerti uton mentek, mely egyenesen felvezetett a hegyen álló kastélyba. Itt sohasem járt a cselédség. Senkivel sem találkoztak, míg a kastélyba felértek.

A kulcsok Szentpálnál voltak, mert hiszen úgy volt, hogy a báró hónapokig távol marad, az erdélyi gyűlés után a magyar diétára megy. Szentpály szó nélkül kinyitott egy kis kaput. Itt is néma és elhagyatott minden. Ezt a kis kaput valaha a báró

édesanyja, az Istenben boldogult Cserey Heléna használta, mikor virágos kertjébe lement.

Mióta meghalt, nem járt ezen a kapun senki. A meghalt bárónő kis kertjét — minden szál virágot maga ültetett itt, — fia legnagyobb kegyelettel ápoltatta. De a kis barna ajtón, ahol valaha Cserey Heléna kis, finom lábai taposták a küszöböt, senkinek sem volt szabad járni. Ő maga, a báró is nagyon ritkán nyitotta ki.

A jószágigazgató is habozott egy percre, de aztán a báróra nézett és a kis barna ajtó zárjába dugta a kulcsot. Wesselényi bólintott. Tudta, hogyha ezen a kapun mennek keresztül, nem fognak találkozni senkivel.

A báró, míg átment a kerten, egy szomoru, bucsuzó pillantást vetett édesanyja virágaira. Ezeknek a rózsáknak a fáit még Cserey Heléna fehér keze gondozta, ápolta, nyesegette. A szegfűk édes gyermekei azoknak, melyeket ő ültetett. Szeptember volt, de mintha még Nyár őfelsége uralkodnék a tájon, úgy virult, pompázott a kis kert, — Cserey Heléna virágos kertje.

Erdély és Magyarország legdélegebb férfiai, legelső leventeje nem hozott asszonyt a zsidói kastélyba és a kis kert színpompás virágai még édesanyja nyelvén beszéltek hozzá.

Néma és csöndes volt a folyosó, mikor a könyvtárterembe értek. A vén kulcsár a cselédséggel együtt, lent lakott, mikor a báró hosszabb tartózkodásra elutazott, a hátsó udvarban. A két férfi egyedül ment végig a nagy boltozatos termeken.

A dolgozószobáját aztán maga nyitotta ki a báró.

A szobában mindössze két kép volt. Az egyik édesapját, az öreg Wesselényi Miklóst ábrázolta. Erős, kemény fejét hátra vetve állt ott a hatalmas óriás, akiről bátran el lehetett mondani a régi mesét.

„A királyfiának keresztelőjére minden rangu és rendű tündért meghívtak és ezek a tündérek elhalmozták a kis királyfit dúsz ajándékokkal. Adtak neki mindeneken keresztüllátó okos elmét, hősi bátorságot, nemes szívet, önfeláldozó lelket, nemes büszkeséget, emberbaráti szeretetet és így a kis királyfi a bölcső-

jében kapott ajándékokkal a legtökéletesebb ember lett volna, ha?...

Ha a király udvarmestere el nem felejtkezik az egyik tündérről, azt nem hívta meg a keresztelői ünnepségre. A tündér aztán haragjában kegyetlen bosszura határozta magát.

Ha hivatlanul is, ő is eljött a keresztelőre és a királyfi bölcsőjébe odatette kéretlen ajándékát: a fékezhetetlen, szilaj temperamentumot, a magán uralkodni nem tudó zabolátlan indulatot, azt a sűrű, nehéz vért, amely — bár maga Wesselényi telve volt a legnemesebb érzésekkel — mindig csak szomorúságot szerzett hozzátartozóinak. Legtöbb szomorúságot pedig annak, akit a világon legjobban szeretett, feleségének: Cserey Helénának.

Wesselényi Miklós csak nézte apja arcképét és egy pillanatilag arra gondolt: mit örökölt ő is ebből a szilaj, fékezhetetlen néha sárkányként romboló vérből? Megcsóválta fejét és úgy érezte, hogy igen sokat. Kétségkívül, nála anyagi szelidségű édesanyjának befolyása, nevelése alatt sok minden lecsillapult, átformálódott, de alapjában véve ereiben ennek a törhetetlen embernek a vére folyik, aki nyolc esztendei szörnyű fogság emberfeletti szenvedései után, büszkén szemébe vágta a hatalomnak:

— Engem a börtön csak szenvedni tanított meg, — de félni nem.

A báró pillantása most a másik képre tévedt. Édesanyja, Cserey Heléna állt itt, mint egy tiszta hófehér jelenség... Egész élete csupa szenvedés és zaklatás, holott sohasem tett mást, mint-hogy mindenekfölött való hűséges szeretettel szerette az urát és egyetlen gyermekét.

Az óriás férfi ott állt édesanyja arcképe előtt és széles boltozatos melléből egy mély sóhajtás fakadt fel. Aztán mintha egy virágszirmot érintene, lehajolt, megcsókolta édesanyja jobbkezét és egy gyöngéd mozdulattal félretolta a képet.

A falon egy kis, alig észrevehető ajtó volt; a báró csendesesen kinyitotta. Itt, ebben a benyilóban állt a nagy vasszekrény, melyben Wesselényi írásait, levelezéseit, feljegyzéseit tartotta.

Ezt a szekrényt a báró a keblében vékony aranyláncon tartott kis kulccsal nyitotta ki. Aztán válogatni kezdte az irásokat.

— A kandallóba tüz kell, — mondta csöndesen jószágigazgatójának.

Csak ketten voltak fent a várkastélyban és Szentpály maga rakta meg a tüzet, míg a báró kiválogatta az irásokat.

Csak azokat égette el, ami más emberre nézve bajt, vagy veszedelmet hoztak volna, a többit visszatette a vasszekrénybe s levette az aranyláncon levő kulcsot és átnyújtotta jószágigazgatójának.

— Ezt kegyelmedre bizom, — mondta csöndesen, — hiszen lehet, hogy nagyon sokáig nem kerülök vissza. Nincs már semmi ott, — és jobb-jával a vasszekrényre mutatott, — ami bajt hozhatna valakire, csupán a családi leveleim, feljegyzéseim, végrendeletem, melynek ugyis kegyelmed lesz a végrehajtója.

A jószágigazgató arcára mélységes árnyék borult, szeme elhomályosodott:

— Méltóságos báró ur, — mondta csöndesen, — még van idő, a Csilla felnyergelve áll... Még van idő...

— Igen, — felelt a báró és mintha csak tréfás jó kedve lenne, folytatta.

— Ahhoz mindenesetre van, hogy megreggelizzünk. Akik értem jönnek, lehet, hogy nagyon hosszú utra visznek és semmi-estre sem kezdik azon, hogy étellel, itallal kínáljanak. Szentpály uram, talán tudunk itt előkeríteni valamit a kulcsár segítségével is?

A jószágigazgatónak azonban nem volt kedve a tréfálkozásra:

— Méltóságos uram, ha valamelyik hiv emberéhez menekülne?...

— Felkutatnak és a hiv emberemet is velem együtt viszik a kazamatákba. Megosztott öröm, dupla öröm, de a megosztott szerencsétlenség?... Maradjunk meg inkább a közös reggelineél, Szentpály uram.

— Méltóságos uram...

A báró egy türelmellen, ideges mozdulatot tett és ebből a tisztartó megértette, hogy nem lehet tovább vitatkozni, annál kevésbé, mert a báró még hozzátette:

— Ezt már Szurdokon is meghánytuk-vetettük. Az én utam már meg van szabva.

A jószágigazgató egy pillanatig eltűnődve nézett maga elé, aztán hirtelen, mintha egy gondolat jutott volna eszébe, gyorsan a báróhoz fordult:

— Hát akkor megyek és a reggeliről fogok gondoskodni. Csak egy kis türelmet kérek. Mert amíg én itt összeszedek valamit ebben a hónapok óta lakatlan házban? ... Hiszen tudjuk, hogy a férfinember milyen ügyetlen az efajta dologban ...

A báró mosolyogva intett. Szemmel láthatólag igazán nem volt neki nagyon fontos a reggelizés ... Az egész csak arra való, hogy elejét vegye a további vitának, unszolásnak, mely már fárasztotta. Másrészről meg rideg parancsszóval elhallgattatni ezt a hűséges emberét? ... Ma ezt nem tudta volna megcselekedni... Talán máskor sem ... Abban is az apja természetét örökölte, hogy kiméretlen és dőlyfős volt azokkal szemben, akik vele egy-sorban álltak, vagy éppen felette a hatalmat képviselték, de egy tőle függő, vagy nála alkalmazásban levő hűséges, igaz emberét sohasem tudta volna megbántani.

De azért megkönnyebbülten sóhajtott fel, mikor az öreg Szentpály kiment, hogy étel után nézzen. Leült íróasztala mellé és a két arcképét nézte, mintha bucsuzkodnék tőlük. Ki tudja, talán hosszú esztendőkre elszakad tőlük, elszakad Zsibótól? ...

Pedig hát itt sok minden félbemarad, ha ő eltűnik. Az iskolák, melyeket most egymásután állíttatott fel, melybe már kezdenek beleszokni a nép gyermekei. A kórház, melynek félig kész fehér fala ide látszik. Ha őt becsukják, mi lesz a maggal, melyet ő itt elvetett?

Hát itt bizonyval sok minden félbemarad az ő kettétört életével együtt. Az asztalán levelek feküdtek. Ezeket nem kell elégetni, nem veszedelmes irások. Nem az országot ujjíteremtő, dermedt aléltságából felébreszteni akaró nagy férfiak levelei ezek.

Színészek, teátristák folyamodványa, méltóságos Wesselényi Miklós báró ur nemes jó szívéhez, hogy mintahogy eddig pártfogásba vette, ezentul se hagyja el őket. Nagyon rászorulnak, mert bizony most rossz idők járnak reájuk. A közönség retteg a bizonytalanságtól és a politikai élet viharai között nincs kedvük színházba járni. Nagy nyomorúsággal küzdenek, de azért ők tovább mennek tövises utjukon, melyet a nemes báró nagylelkűsége segített eddig elviselhetővé tenni...

És az írók? Kiknek nem volt buzgóbb patrónusa nála. Nem volt ez időben Magyarországon, vagy Erdélyben megjelent könyv, mely mögött ott nem állt volna támogatásával. És most?...

Hát ezekkel mi lesz, míg én majd börtönben leszek, mert a közterhek méltányos elosztásáról, a jobbágyok felszabadításáról mertem beszélni. Hiszen ezzel az utóbbival nemcsak a bécsi hatalmasságokat, hanem még saját főrangú és nemes társaimat is magam ellen uszítottam. Nemcsak Bécsből uszitanak reám üldöző kopókat, de a magyar és erdélyi tábla is pert indított ellenem. Az urak tulságos gyorsnak találják a tempót, melyen az idők szárnya előre vágat. Pedig hát van-e hatalom, mely feltartóztassa azt, aminek itt van az ideje, aminek jönnie kell?...

Két barátjának, Széchényinek és Kossuthnak alakja jelent meg egy pillanatig a szeme előtt. Aztán felvetette fejét, felemelkedett herkulesi alakja és összeszorítva öklét mondotta:

— Hát legyen, aminek jönnie kell! Engem börtönbe dughatnak, elnémíthatnak. De ők itt maradnak utánam és tovább folytatják a munkát. Éppen olyan lelkesedéssel, mint ahogy én dolgoztam, de sokkal nagyobb tehetséggel. Széchényi... Kossuth...

Ez a két lánglélek meg fogja valósítani mindazt, aminek ő uttörője volt, amit ő beszédében követelt. És ha most bármi várna is reá, mindent vállalna, mert előbb hagyja őt el a lélek, mint hogy egyetlen egy szót visszavonjon abból, amit lelkének meggyőződéseként hirdetett.

Míntha csak most is ott állna a szószéken, újra hallja a saját hangját.

„Szent ügy, amely mellett most szavamat emelem, — kezdte beszédét, — szent, mert az emberiség ügye. Azon embertársaink: nak ügye, akiknek kezemunkája után élünk, akik hordozzák helyettünk még az adó terheit is, akik verejtékeznek a közmun- kában, akiknek nyakukra kényszerítve van még a véradó is. Aki ezt az ügyet nem hordja igaz részvéttel keblében, akinek kettőztetve nem ver szive a vágytól, az elnyomott jobbágyok dolgát szeretettel karolni fel, annak szájában nem valóság, csak pengő üres hang a kor három dicső jelszava, átalakulásunk három tényezője: Szabadság, Egyenlőség, Testvériség. Ha mégis volna itt ilyen ember, az távozzék innét, mert csak megfertőz- tetné jelenlétével ezt a termet, amely a mai napon, ha Isten úgy akarja, a valódi szabadság, az igaz egyenlőség s a cselekvő test- vériség szent temploma leend.

Imám, melyet eme szent templomban elmondok, így hang- zik: Az elnyomottakat emeljük magunkhoz, emeljük őket oda, ahová Isten teremtetten őket. Legyenek a jobbágyok, zsellérek ezentul szabad polgárok, legyenek velünk egyenlő kötelességek alatt álló s jogokkal felruházott honfitársaink és legyenek velünk a jog és szabadság közös érdeke által a hon szolgálatjára és védelmére felhívott testvéreink.“

— Egy kicsit elsielted a dolgot, — mondták neki barátai közül néhányan, de Wesselényi megrázta hatalmas fejét. És ebben a pillanatban, mikor már úgy érezte, hogy csak órák választják el a börtöntől — s ki tudhatja a bécsi önkény vég- célját? — talán a haláltól, ebben a pillanatban is úgy érezte, hogy el kellett mondani, amit mondott és le kellett nyújtani hatalmas, erős kezét a szenvedő jobbágynéphez, hogy magához felemelje őket.

Aztán csendesen körülnézett a szobában, mintha bucsut venne az ódon butoroktól. És eszébe jutott, hogy sietnie kell. Az elfogatására küldött katonák minden pillanatban itt lehetnek és ő még nem bucsuzott édes apjától, akinek emlékét mindenek- fölött tisztelte és nem bucsuzott édes anyjától, akit legjobban szeretett az egész világon, akinek nevével hagyta itt később a

földi világot, pedig akkor már ifju felesége, két kis fia ott állt halálos ágya mellett.

De hiába, Wesselényi Miklós lelkéhez soha nem tudott sem asszony, sem férfi, sem gyerek, olyan közel jutni, mint az, akinek emléke előtt úgy borult le, mint a hívő az oltár előtt.

Az édesanyja, Cserey Heléna arca lebegett most is előtte, mikor az ajtó felé indult, hogy a családi kriptát felkeresse. De ebben a pillanatban kinyílt az ajtó és a báró hirtelen megrázkódott. Aztán nyugodt, elszánt arccal tett előre egy-két lépést. Meg volt győződve róla, hogy az elfogatására kiküldött katonaság érkezett meg.

Az ajtón azonban jószágigazgatója lépett be, bérlőjének, Soltész Kelemennek özvegyével: Noémi asszonnyal.

HARMADIK FEJEZET.

A régi játszópajtás.

A báró egy pillanatig meglepetten nézte az asszonyt, aztán szíves, jóságos mosolyra derült az arca, mikor hajdani játszótársát meglátta.

— Nos Noémi, — mondta mosolyogva, — hát téged is magával hozott Szentpály uram? Nyilván úgy gondolkodott, hogy te hamarabb megleled a kamrakulcsot, mint őkegyelme.

Még mindig tegezte Soltész Noémit, úgy mint a régi időkben, mikor a bérlő kis leányával együtt kergetőztek a bárói parkban, de Noémi asszony, amint kikerültek a gyermekkorból, mindig megadta neki teljes címét.

— Méltóságos báró ur, — mondta csöndes, nyugodt, határozott hangon, — indulnunk kell.

— Indulni? Hová? — kérdezte a báró rábámulva az asszonyra.

Noémi pedig olyan hangon beszélt, mint aki egy régen elhatározott dologról számol be. Egy dologról, aminek aktái már le vannak zárva, ami felett már vitatkozni sem lehet.

— A katonák minden pillanatban itt lehetnek és nem szabad, hogy itt találják a méltóságos báró urat.

A báró furcsán nézett Noémira. Egy pillanatig mintha el is borult volna nagy, széles boltozatos homloka. Szentpály aggódva

nézte, nem volt az tréfa dolog, mikor Wesselényi Miklós homlokára felleg borult.

De aztán vállat vont a báró és megint csak mosolygott. Ma nem akart megharagudni senkire. Különösen nem a régi szöke játszópajtására.

— Hogy mondtad Noémi fiam? Nem szabad? Ismételd el csak még egyszer. Ezt a két szót, „nem szabad“, ritkán merték kiejteni előttem.

— Én sem merném, — mondta most Noémi, — s mintha pirosabb lett volna arca egy árnyalattal, — én sem merném, ha nem tudnám, hogy igazam van és hogy kötelességem kimondani.

A báró megenyhülten bólintott; még egy kis ellágyulás is volt a hangjában.

— Tudom Noémi, fiam, te jó és hűséges teremtés vagy, dehát...

Legyintett a kezével, mint aki nem akarja a témát tovább folytatni. Noémi azonban vakmerően újra beszélni kezdett:

— Méltóságod nem akar menekülni?

Wesselényi megrázta hatalmas fejét, de egyetlen szót sem szólt. És csak Soltész Noémi, a hajdani játszótárs merte tovább folytatni a vitát.

— Azt akarja, hogy itt elfogják?

Wesselényi Miklós talán maga sem tudta, miért felelt a vakmerő asszony szavaira.

— Nem akarom, hogy mint üldözött zsványt kergessenek.

— Méltóságodnak nem kell futnia.

— Tudom — és a hatalmas Herkulesnek mintha kissé keserűvé vált volna a hangja, — de a jóbarátaim menedékét sem kívánom elfogadni. Minek hoznék bajt rájuk? Becsületből, tisztességből, úri kevélységből, tudom, egyik-másik talán elrejtene? De én látnám szemükben az idegenkedést, szívükben a félelmet. Látnám és nem csodálkoznék rajta. Most sem csodálkozom. Az ember nem szívesen veszi magára és még hozzá családjára a veszedelmet, egy ügyért, amely nem az övé s amely...

— Méltóságos báró úr, indulnunk kell.

Várt egy pillanatig, most már egészen keserűvé, szinte vádolóvá vált a hangja:

— Amely ügy neki nem is rokonszenves, amelynek megvalósulását nem is óhajtja, sőt fél tőle.

Csend volt egy pillanatig, aztán megint csak Noémi asszony bólintott.

— A méltóságos báró ur a jobbágynépről beszél, akit magához akar emelni?

A férfi nem felelt, de tekintetéből mintha bátoritást olvasott volna ki az asszony, mert erősebb hangon folytatta:

— Akikért nemes lelkének, nagy szívének minden erejével harcol. De talán Méltóságod el is felejtette, hogy a harcnak még csak a legelején vagyunk. A jobbágyfelszabadításnak, s annak, hogy a szegény nép is emberi élethez jusson, vannak halálos ellenségei Bécsben, de talán ezek sem olyan veszedelmesek, mint az itthoni közömbösek, a hidegszívűek, akik talán nem tesznek ellene semmit, — mert nem mernek, de boldogok lesznek, ha az ügy szép lassan Bécs harca és az ő nyílt közömbösségük és titkos gáncsvetéseik közepette elbukik.

Wesselényinek egyszerre tüzlángba borult az arca és sötét szemöldökei összehúzódtak. Noémi, mikor ezt az arcot meglátta, hirtelen szívére szorította kezét, mintha annak dobogása megállt volna a rémülettől. Egy percig tartott az egész. Aztán az asszony összeszedte magát. Neki most nem szabad hátrálni, neki most nem szabad félni. Ő a legerősebb, legkeményebb férfivel harcol, — annak saját életéért.

— A báró ur eddig mindig csak magára gondolt. Pedig hát, másról van itt szó. Az emberek jönnek, hogy menjenek, — ez a természet törvénye, így van ezzel a legerősebb, a leghatalmasabb is. De az Ige, az Eszme az, ha igaz, él. És ha Istentől rendeltetett, annak nem szabad hirdetőjével együtt megbuknia.

És Szentpály halkán utána mondta:

— Annak nem szabad.

És az asszony tovább harcolt:

— Ha a méltóságos urat most elfogják, börtönbe kerül,

honnét ki tudja, kiszabadul-e? Keserves és sorvasztó a börtön levegője, megeszi néha a legerősebb testet is. De hát nem erről van szó most, méltóságos uram. Mindnyájan halandók vagyunk, kinek mikor üt az órája, ezért talán nem is volna érdemes annyit beszélni. Én csak azt látom, hogy a báró urnak eddig nem jutott eszébe a zászló, mely kihull kezéből és leesik a sáros földre, ha most a báró urral baj történik.

— És ha a zászló leesett a földre, ki lesz elég erős, hogy fölemelje? — mondta az ősz jószágigazgató, de csak ugy nagyon halkan mondta, mintha magának beszélne.

Wesselényi azonban meghallotta a halk szavakat, nem nézett az öreg Szentpályra, de talán a szíven ütötték meg annak halk szavai. Nem felelt, csak mereven nézett maga elé, mintha az asszony szavai új perspektivákat nyitottak volna meg előtte és Noémi most már erősebb hangon folytatta:

— És azok, akik a báró urtól várják életük támogatását? Akikben jósága, nemeslelkősége tartotta a lelket. Mi lesz a tanítókkal, akiket a iskolák élére állított? A doktorokkal, akiket faluiba lehozatott? A teátristákkal, a szegény színészekkel, akiknek ellátásáról, segélyezéséről eddig gondoskodott? Az írókkal, akiknek könyveik kinyomatását elősegítette, akik mindig pártfogó, jó barátot találtak méltóságodban? Ki áll a szellemi munkás mögé, mikor azon dolgozik, ami mindnyájunknak a legdrágább: A magyar nyelvért, a magyar szellem, a magyar lélek örökkévalóságáért, halhatatlanságáért?

Wesselényi csak nézte hajdani játszótársa kipirult arcát. A kis játszótárs szőke haja őszbe vegyült már, kis unokák játszanak ott a nagy sárga bérlő-ház ambitusán... A házban, ahol nemzedékeken keresztül a Soltész-család ivadékai laktak...

A Soltész-család? ... Valahonnét messze Bajorországból jöttek be ide a Szilágyságba. Noéminak az ükapja volt az első, aki a Wesselényi-uradalmak egy részét bérelte. Azt mondják, élete végéig is csak törte a magyar nyelvet, de a gyerekei már a német nyelvet tördelték és buzgó hivei voltak a földnek, mely hazájuk lett, kenyeret adott nekik és buzgó, tántorithatatlan hivei lettek

a családnak, amelynek emelkedésüket, világi javaikat és tisztességüket köszönhatték.

És a Wesselényi-család tudta, hogy nem jöhet olyan vihar, nem szakadhat olyan megpróbáltatás reájuk, amely a Soltész-házat megingathatná tántoríthatatlan hűségében, melyet irántuk és hazájuk iránt éreznek.

— Ez a magyar nyelv, a magyar szellem diadala, — gondolta magában a báró és még mindig az asszony arcát nézte. A magyar földé, melyet nagy hősök szereztek meg, s melyeket a szellem munkásai tartottak, tartanak, őriznek tovább. A szellem munkásai azok az írók, költők és színészek, akiknek levelei ott fekszenek asztalán, akik árván, gyámolítás nélkül maradnak, ha őt a bécsi hatalom esztendőkre megfosztja szabadságától.

— Mit akarsz Noémi? — kérdezte most csendesen.

Noémi szíve nagyot dobbant, hát mégis diadalmaskodott! Megmentette a báró szabadságát, — annak akarata ellenére.

— Ez aztán asszony, — gondolta az öreg Szentpály, — rákényszerítette akaratát arra, akin anyja halála óta senki uralkodni, erőt venni nem birt.

— A zilahi határban — folytatta Noémi, — van az a kis erdészház, melyet még az öreg Máthé Lőrinc kapott ajándékba a megdicsőült bárónő öméltóságától.

A báró bólintott. Sokszor benézett ő abba a kedves kis erdészlakba, ha arra lovagolt. Máthé Lőrinc már régen nyugalomba vonult és ott lakott feleségével együtt, akit a messze külső országban Gräfenbergben vett feleségül, mikor oda a bárónőt, Miklós báró édesanyját elkísérte.

A bárónő nagy betegsége után üdülő és pihenő helynek választotta ki Gräfenberget és Máthé Lőrinc beleszeretett ott egy szőkehajú német leányba, akivel nagyon boldog házasságot élt, bár az volt a legkülönösebb, hogy az első hónapokban semmit sem tudtak egymással beszélni, mert a férj egyetlen egy szót sem tudott németül, viszont a gräfenbergi menyecske meg természetesen a magyar beszédet nem értette.

Máthé Lőrinc kemény koponyája azután sem birt a német

nyelv rejtelseibe behatolni, de a fiatal asszony hamar megtanult magyarul és úgy pergett a nyelve egy-két esztendő múlva, mint bármelyik zsidó, vagy zilahi menyecskének.

— Máthé Lőrincéknél, — mondta most Noémi asszony, — el lehet a méltóságos báró ur, míg a veszedelem elhuzódik a fejünk felett. Lőrincet hamarabb elhagyja a lélek, semhogy ő elhagyná megdicsőült asszonyának fiát. Az asszony a leghüségesebb, legjámborabb teremtes. Amellett mindketten éberek, elővigyázatosak, megérzik a veszedelmet. És ha valami baj közelednék? ...

— Akkor fussak, mint a rabló zsidó, akit a pandur kerget? — szakította félbe Wesselényi az asszonyt.

— Akkor mentse méltóságod az életét, mint igaz magyar hazafihoz illik. Mentse az életét, mely nem a méltóságodé, hanem azoké a szegényeké, gyöngéké, elesetteké, akik a báró ur munkájának nyomán várják a hajnal hasadását. Senkinek sincs joga őket ettől a reménységtől megfosztani. Wesselényi Miklósnak van legkevésbé joga hozzá.

A hatalmas ember, akin senki erőt nem tudott venni, most meghajtotta fejét az igazság előtt. Egyszerre úgy érezte, hogy akármilyen szerencsétlenség és méltatlanság is sujtott rá, munkáját nem szabad abbahagyni. Ezért szembe kell szállnia mindenféle hatalommal, a legnehezebben legyőzhetővel: saját törhetetlen lelkének gögös büszkeségével is.

Egyetlen szót sem válaszolt, de Noémi és Szentpály már tudták, hogy engedni fog. Nem magáért, hanem azokért, akiknek élete, boldogulása az ő sorsához, az ő életéhez van fűzve.

Íróasztalához lépett és az ott levő kőr leveleket, mind egy nagy borítékba tette. Aztán maga is írt egy pár sort, amely így hangzott:

„Kedves Barátom!

Mikor most a bizonytalanságba megyek, nem akarom, hogy megpróbáltatásom miatt szenvedjenek azok, akik eddig is oltalmam alatt állottak. Reád bízom sorsukat barátom és reád bízom

minden jövedelmem felett való rendelkezést. Hiszem, hogy az igazságtalan és méltánytalan ítélet, amely személyemet sujtja, nem fogja világi javaimat károsítani. De bármint legyen is a dolog, mentsd meg, ami menthető azok számára, akik legjobban reászorultak. Jobbágyaimat, — akik remélem nemsokára szabad polgárok lesznek, — tehetségemhez képest eléggé elláttam. Ha van valami, amire úgy gondolom, jogosan vagyok büszke, úgy az, hogy uradalmamban nem volt és nincs éhező, nyomorgó ember. Megtettem mindent, hogy emberhez illő és méltó életük legyen. Ebben az irányban felemelt fővel mondhatom, — nem vethetek mulasztást szememre. Igyekeztem gondoskodni lelki életük fejlődéséről is és arra kérlek, az iskolákat, melyeket számukra állítottam, mindenképpen gondozzátok. Ha átveszed ügyeim vezetését, — mint ahogy nem kételkedem benne — kérlek gondod legyen arra egyrészt, hogy a nép ne fogja el az iskolától a gyermekeit, — hiába, néha a jóra is kényszeríteni kell őket, — másrészt, hogy az oktató tanítók az általam megszabott méltányos javadalmazást csorbitatlanul megkapják. Nehéz és felelősségteljes az ő munkájuk, illő, hogy rendes fizetségben legyen érte részük.

Az ispotályokat, a betegek számára épített házakat is szivedre kötöm és keresztényi szived irgalmába ajánlom. A betegek és tehetetlen aggok ápoltassanak gondosan az általam emelt épületekben. És utoljára hagytam azokat, akik szívemnek mindig a legkedvesebbek voltak. Jövedelmemből tetemes rész fordítás-sék a magyar színművészet felvirágoztatására és a magyar írók segélyezésére. Mostoha idők járnak reájuk, a mi gondunk legyen az idők mostohaságán enyhíteni. Bármilyen vész, vihar és veszedelem duljon kint a nagy világban, az ő szavuknak nem szabad elnémulni, mert ha sorsukra hagyjuk őket, az ő szavukkal némul el minden aztán, amiért voltaképpen itt élni érdemes.

Barátod: Wesselényi Miklós.

Levelét is odatette a nagy boritékba a többi irat közé, aztán ráírta a boritékra a címet:

Tekintetes

Deák Ferenc urnak

Kehida.

Lepecsételte pecsétgyűrűjével a levélcsomót, felállt íróasztalától és jószágigazgatójához, meg Noémihoz fordulva mondta:

— Egy pár pillanatig itt várjatok.

A szobából kis fedett folyosón lehetett eljutni a sirbolthoz, ahol Wesselényi Miklós szülei pihentek.

A báró kinyitotta a sirbolt ajtaját. Ott feküdtek a hadadi Wesselényi-család tagjai egymás mellett. A sok kemény, olthatatlan szenvedélyű, lobogó vérű, zabolátlan temperamentumu férfi, meg a miattuk sokat gyötrődött, vivódott, vergődött, de hozzájuk mindig hűséges szerelemmel ragaszkodó asszonyaik. Itt pihentek a Wesselényi leányok közül azok, akiket, ha férjhez is mentek idegenbe, saját kívánságukra idehoztak a családi sirboltba, örök nyugovóra. Wesselényi Miklós némán, lehajtott fejjel ment tovább az uton, melynek jobb- és baloldalán a véreiből való vérek: a hadadi Wesselényiek pihentek. Nem állt meg sehol, de azért mindenik halott koporsójánál felelevenedett előtte az örök álmot alvó ős alakja, története. A férfiaké, akik kemény tusákat vívtak az élettel, még keményebbeket és nehezebbeket saját fékezhetetlen természetükkel. A tusák néha diadallal végződtek, máskor szomorú, keserű, tragikus csatavesztéssel, — de soha egyiknél sem végződött titkolni való szégyennel, rejtegetni való gyalázattal. Soha! Soha! Miklós báró ott menve ősei pihenő helyei között, szilárd, kemény lélekkel, meg nem vesztegethető ítéllettel tett igazságot vérei és — sajátmaga felett. Ismerte a törzsnek, melyből fakadt, minden fogyatékoságát és e komor pillanatban is büszkén gondolt arra, hogy a Wesselényi-család hibái: a tulzásba vitt büszkeség, a makacs dölyfösséggel határos akarát, a szertelen indulat lobogó lángja, viheti az embert tűzvészbe, árvízbe, de sárba, gyalázatba nem viszi soha.

A férfi ősről az asszonyokra tévedt pillantása. A Wesselényi leányokról azt beszélték, hogyha férjhezmentek, ők voltak

az urak férjeik házában. Vagyis egy tréfás székely mondás szerint: „ők hordták a süveget“. Így volt-e, másként volt-e? — de annyi bizonyos, hogy amelyik főúr, vagy nemesember Wesselényi kisasszonyt vitt haza házába, annak hire-neve, világi tisztessége mindenképpen gyarapodott. Az igazi feleség megsokszorozza férje testi és lelki kincseit, a Wesselényi leányok hü és igaz hitvesek voltak.

Miklós báró, most balra fordult, mert ott pihenték örök álmukat az ő szülei: idősebb Wesselényi Miklós és felesége Cserey Heléna, aki még a poklok tornácából, a kufsteini börtönből is kiimádkozta urát és meg tudta lágyítani II. József császár haragos szívét, — igaz, hogy nyolc hosszú esztendeig kellett lágyíthatnia.

A báró ebben a pillanatban megállt, majdnem felkiáltott meglepetésében. A nagy szarkofág előtt, mely szülei koporsója előtt állt, fiatal, karcsu, szőke leány állt és a szarkofág mellé állított urnába, virágot rendezgetett.

Miklós báró mozdulatlanul állt és nézte a leány finom, karcsu alakját. Még itt a boltozatos kriptá mélyében is világított hajának szőkesége és feltűnő volt finom arcának átlátszó fehérsége. A leány most végzett a virágdiszitással és letérdelt a két koporsó előtt, aztán összekulcsolta kezét, lehajtotta fejét és Cserey Heléna koporsója előtt imádkozott.

Most hirtelen fölemelkedett és egyszerre szembe találta magát a magas, szélesvállu, herkulesi alaku férfival. Fehér arca még szinte fehérebb lett, szemmeláthatólag nagyon megijedt, kivált, mikor a férfi közelebb lépett.

— Köszönöm önnek kisasszony, hogy virággal diszitette fel szülőim sirját, csak még azt szeretném tudni, kinek is köszönöm én meg most voltaképpen ezt a megható gyöngédséget és figyelmet?

— Lux Anna vagyok — és a fehér, finom, gyöngédrajzu arc most egy kicsit rózsaszínű lett. — A Máthé Lőrinc feleségének a huga Gräfenbergből. A nővérem beteg, ő szokta a sirokat min-

A szarkofág előtt fiatal, karcsú, szőke leány állt
és virágot rendezgetett.

den héten virággal feldiszíteni, de most fekszik és engem küldött maga helyett.

Egy kicsit idegenszerű kiejtéssel beszélt, mint aki nem anyanyelvén szólal meg. Igaz, — gondolta magában a báró, hiszen ez a fiatal leány német, gräfenbergi. A Máthé Lőrinc német sógorságából való. A leány mélyen meghajolt, mint ahogy illik tisztelegni a földesur előtt, a báró bólintott s Anna karcsu, finom alakja úgy suhogott végig a komor kriptán, mint az életnek, a diadalmas, szép és mindig megújuló, mindig új ajándékokat hozó életnek bájos jelensége.

A báró egyedül maradt és némán imádkozott szülei koporsója felett. Aztán bucsuzott tőlük, hiszen ki tudja merre, hová sodorja a végzet?...

Mindegy. A jobb jövőbe vetett hitet nem szabad elveszteni és nem szabad elejteni azoknak a sorsát, akik a mi erőnktől és áldozatkészségünktől várják sorsuk jobbrafordulását.

A hajdani kis szőke játszótársnak, Soltész Noéminak mindenben tökéletesen igaza volt.

A báró már felállt a térdeplésből és a messze multba nézett. Láta magát, amint Noémival együtt futkosnak a kertben, aztán együtt olvasgatnak. A fiatal gyerek szerette volna, ha Noémi ki is lovagol vele, de az okos kis leány megrázta fejét:

— A lovaglás nem egyszerű polgárleányoknak való. Én addig kézimunkázok, míg a lovaglásból visszatér.

És Cserey Heléna megsimogatja a kis leány fejét, amiért olyan okos, kedves és belátó...

Ilyen volt Soltész Noémi mindig, akkor is, mikor még világosszőke hajfonat koronázta fejét. Azóta sok minden megváltozott, még a Noémi ezüstszőke haja is ősz csikokkal van átszelve, de az esze, az akarata megmaradt a régi kis játszópajtásnak... Nem elindította-e őt most utján, mikor pedig ő már odadobva a gyeplőt, mindent veszendőbe akart hagyni...

Noémi... Az ezüsthaju, szőke Noémi... Akinek most már bizony erősen őszül a haja... De mindegy... Ő még jól emlé-

kezik arra, mikor ez a fehércsikos haj csupa ezüstös szőkeség volt, mint amilyen...

Mint amilyen most azé a leányé, aki pár perccel ezelőtt még itt rendezgette a virágokat, itt térdepelt a kövön, melyről ő most felállt... Mint azé a gräfenbergi leányé... Hogy is hívják?... Igaz, hiszen megmondotta a nevét, Anna... Lux Anna... Lux Annáé...

A báró pár perc múlva a fedett kis folyosón visszament dolgozószobájába, átadta Szentpálnak a Deák Ferencnek szóló levelet, aztán Noémi asszonyhoz fordult. Egy kicsit elborult a szeme és furesán, keserűen elmosolyodott, mikor mondotta:

— Hát én szót fogadok neked Noémi fiam, azt hiszem, te okosabb vagy mindnyájunknál. Megyek az erdészházba, a Máthé Lőrinc házába. Ott huzódom meg, míg a fergeteg elvonul.

NEGYEDIK FEJEZET.

Az erdészházban.

Néhány hónapig lakott itt a báró hajdani nyugalmazott erdészenek házában. Jobbágynai az egész vármegyében tudták, hol rejtőzik a bécsi hatalom által üldözött főúr, de árulója nem akadt. Hogy is akadt volna, hiszen üldöztetése voltaképpen azért a beszédért folyt, melyben a jobbágyok felszabadítását, szabad polgárokká való emelését követelte. De bajba keverődni sem akart senki miatta. S ahogy főnemes barátainak nagy része elhuzódott tőle, úgy kerülte az erdészlakot a szegény nép is. Hallgattak és úgy gondolták, ezzel segitenek legjobban urukon.

Egyedül Soltész Kelemen özvegye látogatta meg. Noémi, a hajdani játszótárs. Ő hozott neki híreket a világból, meg Szentpály az öreg jószágigazgató, aki amikor csak tehetett, titokban felkereste gazdáját, de nagyon vigyázott, mert félt, hogy látogatása miatt gyanussá válik a ház. És ha a báró jobbágynai között, Szilágy vármegyében nem is akadt kém, áruló, akadhat az idegenek között, akik így akarnak kedveskedni, vagy hasznot huzni a felsőbb hatalomtól.

A báró egyedül élt gondolataival és kedvelt római poétájával Horatiussal, akit mindennap olvasgatott a ház mögött elterülő méhesben.

Az utóbbi időben mintha nehezen ment volna az olvasás. A

betük összefolytak a szeme előtt, eleinte szemüvegét okolta és Noémi Zilahról új, erősebb pápaszemet hozott neki. Egy darabig mintha használt volna az erős üveg, aztán megint fátyol borította el a betüket és a báró elgondolkozva nézett maga elé.

Elhatározta, hogy mihelyest üldözött vadból megint szabad emberré lesz, alaposan megvizsgáltatja a szemét. A hatalmas, robusztus termetű ember még csak hirből sem ismerte a betegséget. Herkulesi alakja olyan volt, mint egy százados életre termett cser. Most negyvenhároméves korában sem látszott még többnek harmincnál. Merész, keményvágásu arcát a halántékán lévő ősz haj még érdekesebbé, még színesebbé tette. Soha sem érezte sem a kor, sem a fáradság terhét. A Wesselényiek vas-szervezete talán benne és apjában virágzott ki a legerősebben. Most ez a napról-napra gyöngülő látás elkedvetlenítette, leverte. Eleinte még titkolta, még rejtegette is baját, mint valami szégyelni való betegséget.

Legjobban fájt neki, hogy kedvelt Horatiusát nem olvashatta, mert különben a német és magyar ujságokat a fiatal német leány, Lux Anna mind felolvasta neki. De latinul nem tudott a gräfenbergi takács leánya, aki olyan nevelést kapott, mint a többi egyszerű polgárleányka. A magyar szavakat is furcsa, idegenszerű kiejtéssel mondta ki, mint aki felnőtt korában tanulta meg a nyelvet. De ez az idegenszerű, furcsa kiejtés mintha még kedvesebbé tette volna a báró előtt a leány felolvasását. Hallgatta hangját és nézte ezüst csillogásu, világosszőke haját és arra gondolt, hogy milyen szörnyű szerencsétlenség lenne, ha a napsugarat, meg ezt a napsugárhoz hasonlatos székeséget egyszer csak többé nem látná az ember...

*

— Anna, — mondta egy délután a leánynak, — az éjszaka különös álmom volt.

A fiatal leány figyelmesen, szerényen hallgatott.

— Édesanyám állt ott az ágyam mellett és azt mondta: nézz meg jól engem, édes fiam, mert ki tudja látsz-e még valaha?

Az anyám úgy szólt hozzám, mint élő és nem úgy, mint aki már hosszú évek óta pihen a kriptában. Én csak néztem fehér arcát, szelid szemét, míg egyszerre minden elhomályosult előttem. De nem tudom, azért, mert homály borult a szememre, vagy azért, mert könnyfátyol takart el előttem mindent?

— Báró ur... — mondta a fiatal leány mély meghatottsággal.

— Igen, — folytatta a férfi halkán, — mert hogy maga is ott volt álomban. Egyszerre ott állt anyám mellett és szeliden, halkán mondta.

— Az ember mindig látja azokat, akiket szeret... Mindig... A lélek szemei sohasem halványulnak és sohasem veszítik fényüket... — Ezt mondta maga Anna...

A fiatal leány összerezsent. Maga sem tudta megérteni, de mintha furcsa, rémes szakadék nyílt volna meg előtte. A báró annyit panaszkodik, hogy napról-napra homályosodik előtte a világ... És most ez az álom?!... Igaz, az álomra nem kell semmit sem adni, hallotta Anna gyakran nénjétől, az okos, éleseszű Máté Lőrincétől. De az ember nem ura idegzetének... És Annának, akár mint akar is magán uralkodni, furcsa, hideg borzongás fut végig a testén. És szinte megőrül, mikor a báró mély hangja megszólal és végét szakítja töprengéseinek.

— De hogy elszomorítottam magát, Anna... Álom volt, — emiatt nem szabad busulásnak átadni a fejét. Inkább annak örüljön, hogy maga olyan szép volt az álomban... Fehér ruhában, lebontott szőke hajjal állt előttem, csak a szárnyak hiányoztak, hogy angyalnak képzeljem.

Anna fehér arca lassanként rózsás lett. A báró pedig pár pillanat múlva így szólt:

— Vegyük elő a könyvet, Anna... Aztán meg van itt még egy csomó ujság is... Német lapok, azokat könnyebben olvassa mint a magyarokat.

— Oh, én még jobban szeretem a magyar olvasmányokat, — mondta Anna. — Ugy szeretnék egészen jól megtanulni magyarul.

— Máris szépen halad, — dicsérte meg a báró. — No hát csak kezdjünk hozzá. Tegnap magam akartam olvasgatni, de nehezen boldogultam.

— Tegnap borus idő volt, — mondta a fiatal leány és lehajtottotta fejét, hogy a férfi ne láthasson szemébe és ki ne találhassa, amit gondol.

*

Késő este, mikor már a faluban, meg a határban is mindenütt elcsöndesedett az élet, Noémi asszony egyedül ment Máté Lőrincék háza felé, a kis erdészlakba. Vitte magával a leveleket, meg az ujságokat. A levelekre természetesen nem lehetett válaszolni, de az ujságoknak nem volt buzgóbb és hűségesebb olvasójuk Wesselényi Miklósnál.

És hogy feldobogott a szive, hogy milyen büszke öröm szállta meg lelkét, mikor látta, hogyha ő rejtőzködni kénytelen is, a dolgok és ügyek, melyeket hatalmas keze indított meg, nem álltak meg.

A mag, melyet bátor kézzel, Istenben vetett bizalommal, az emberiség sorsa iránt táplált fenkölt reménységgel elvetett, a mag megfogamzott, csirába szökkent és már érlelődik, már készül a vetés. Mindnyájunk jobb jövője, — világossághoz vezető útja.

Az eszme, melynek az ő lelke hordozója volt, diadalmasan erősödik. Mintha szárnyára kapta volna ezeket az eszméket és gondolatokat a vágató idő... És vitte őket egyenesen fel, fel, a beteljesülés felé.

És mikor ott az ujságokban szemben állt régi barátjának, Kossuth Lajosnak nevével, nagyot dobbant a szive. Senki olyan hamar fel nem ismerte ennek az óriásnak jelentőségét, mint éppen Wesselényi. És csak nézte, csak bámulta, hogy mindaz, amit ő tervezett, amiről álmodott, amiről gondolkozott, amit megvalósítani akart, mint kap szint, formát, alakot a lánglelkű vezér írásaiban, szónoklataiban.

És Wesselényi úgy érezte, hogy ő is ennek a titáni szellemnek igézetébe került. Sorsa immár elválaszthatatlan attól, ki minden gondolatának — a legbensőbbnek, a legtitkosabbnak is — szárnyat tud adni.

Büszke önérzettel tudta, hogy ő, Wesselényi Miklós volt a magvető és mégis habozás nélkül engedte át annak a másiknak az első helyet. Semmi harag, semmi keserűség sem volt lelkében, mikor látta, hogy az mindnyájuk feje fölé száll és ő veszi át a nemzet sorsának irányítását. Igen, Kossuth Lajos kezébe került az ujjászületés előtt álló magyar nemzet sorsa.

És Wesselényi Miklós, ki soha senki előtt meg nem hajtotta fejét, most büszke hódolattal engedte át az első helyet Kossuth Lajosnak.

Pedig hát nem csak saját lelkével kellett ezért a tusát megvívnia. Ez a harc nem is volt nehéz. Az erős, szertelen indulatu ember telve volt nagylelkűséggel, áldozatkészséggel és mikor megérezte, hogy Kossuth Lajos a vezérségre predesztinált alak, nemcsak átengedte helyét, de minden erejét, minden képességét lánglelkű barátja szolgálatára bocsátotta.

Csak hogy másik barátja, kit éppen úgy szeretett és becsült, — sőt éppen olyan nagyra tartott: Széchenyi István, titokban, álutakon gyakran küld neki leveleket, üzeneteket és Széchenyi leveleiben, elragadtatás, reménység, szárnyalás, dithirambusz helyett, csak kételkedés, csak aggodalom van.

— Kossuth — mondja Széchenyi — le akarja tétetni mindenáron a magyar nemzettel az erőpróbát. De vajjon elég erős-e a nemzet erre a próbára?! Nem viszi-e ez a forró, lázas temperamentumu ember végveszedelmbe azt, akit Széchenyi mindennél jobban szeretett — a magyar nemzetet?

És Wesselényi ott a magányban, olvassa Kossuth harcrabuzdító, ellenállást hirdető cikkeit. És olvassa Széchenyi leveleit, melyeket Noémi asszony titokban hoz ki hozzá. Csupa kételkedés, aggodás, döbbenetes vízió, mely „a csillagokban olvas“ és „vért és vért lát mindenütt“.

A két óriás — örök disze és dicsősége a magyar történelemnek, — egymással vetélkedve harcol azért, hogy ki szereti jobban hazáját, nemzetét? ...

Wesselényi Miklós pedig egyre keservesebben elboruló látással és egyre mélyebben elboruló lélekkel nézi a két titán küzdelmét.

Mindegyik jó barátja volt, mindegyik meg akarta nyerni a maga számára és Wesselényi sok vívódás, vergődés, sok benső harc után, Kossuth Lajoshoz csatlakozott.

Pedig a másik volt a régiebb, a bizalmasabb barátja.

Már gyermekkorában pajtása, kivel később aztán együtt barangolta be egész Európát és együtt formálta ki reformterveit.

A régi, jó, hű barát, ifjúkorának osztályosa, Széchenyi István keserű lélekkel vette ezt a csatlakozást tudomásul és soha lelkében Wesselényinek megbocsátani nem tudta, hogy mikor választania kellett közte és Kossuth között, elfordult tőle.

De ha bántotta, ha fojtogatta is a keserűség, soha ezt viselkedésével nem mutatta.

Széchenyi István járta ki, hogy Wesselényi perét újra felvették és a per most már enyhébb magyar bíróság elé kerülván, a bárót rövid fogságra ítélték, melyet Budán kell kitöltenie.

Noémi asszony hozta meg ezt az örömhirt tudató levelet. Örömhír volt ez, mert hiszen a bécsi üldöztetés után valóságos amnesztiának lehetett tekinteni.

A báró azonnal elhatározta, hogy nem rejtőzködik tovább. A forradalmi események vészes, viharos gyorsasággal kergették egymást és már előrevetette árnyékát a Béccsel való teljes szakítás.

Wesselényi úgy bucsuzott el volt erdészétől, meg annak családjától, mint aki hosszú időre távozik. Kedves felolvasónőjének, Annának, szép, értékes gyűrűt vett ajándékba. A fiatal leány azonban nem tudott a gyönyörű ajándéknak örülni, szótlanul, lesütött szemmel állt helyén s mikor a báró tréfásan meg-

jegyezte, hogy majd egyszer felkeresi Gräfenbergben és akkor biztosan már mint boldog, fiatalasszonyt fogja viszontlátni, Anna szeme tele lett könnyel és keze erőtlenül reszketve pihent a báró erős, izmos, kemény kezében.

— Isten vele Anna, — mondta a férfi, — aztán ne felejtse el tulontul hamar.

Anna nem válaszolt a tréfás bucsuzkodásra, csak szintelen, sápadt ajkai mondták hangtalanul, önmagának:

— Soha ... soha ...

ÖTÖDIK FEJEZET.

Az elborult világ.

A báró mindent rendben talált a birtokán. A kehidai tekintetes ur, Deák Ferenc eleget tett a levélben foglalt kéréseknek. Az iskolák és kisdédóvók, miket a báró uradalmaiban állított, mind látogatottak, a tanítók rendesen megkapják javadalmaikat, a kórházak és aggok menhelye tiszta, gondozott, Wesselényi barátainak sikerült megmentenie a bécsi hatalomtól az uradalom jövedelmeit, Szentpály, a jószágigazgató mindent beszolgáltatott Deák Ferenc kezeihez és az úgy használta fel, amint neki barátja levelében meghagyta.

Wesselényi Miklós budai fogsága csak rövid ideig tartott. Már ekkor erősen háborog a feltámadt tenger, Kossuth Lajos hívó szózatára a nemzet elindult, hogy megvívja élet-halál tusságát.

Itt volt a nagy „vagy — vagy“, az élet vagy halál kérdése. És akkor, mikor Kossuth Lajosnak legjobban szüksége lett volna hű barátjára és munkatársára, Wesselényi Miklós érezte, hogy immár végkép elborult körülötte a világ.

Már odahaza a zilahi kis házban napról napra gyengébben és gyengébben látott. Akkor azzal vigasztalta magát, hogy majd hozzáértő orvosok kezelése alatt rendbe jön szeme világa. Budán a fogságban is állandóan hírneves orvostudósok gyógyították s

egy darabig még reménykedtek is, hogy talán meg tudják óvni a teljes vakságtól. De ez a remény napról napra halványabb lett. A betűket már régen nem látta, idegen felolvasó hangjából tudta meg, hogy mi történik ott künn a nagy világban? Hogy mozdult meg a halottnak hitt nemzet s hogy tette le a bámuló Európa színe előtt az erőpróbát, melyből örök dicsőség és fény áradt nevére.

És ő ezt mind csak hallomásból, olvasásból tudja...

Ő, aki olyan elszánt lélekkel ostromolta a jövő kapuját, ki szóval és tettel hirdette, hogy minden nemzetnek, minden fajnak meg kell találnia az emberhez illő, fejlődésképes életet, mert ha nem találja meg?!...

Hogyan is énekelte Wesselényi Miklós kedves költője, Vörösmarty Mihály? Akkor...

„Jönni fog a nagyszerű halál.”

Hát mi is jön most?...

A világtalan herosz önmagában, önmagára hagyatva tusakodik a legszörnyűbb problémával...

Hát mi is jön most?

Az élet, vagy a halál?...

És ez az alkonyat, mely egyre sűrűbb, egyre homályosabb lesz körülötte.

Még mindig erősen, még mindig törhetetlenül állt helyén.

Neki nem szabad az ígéret földjét meglátnia.

De ha Józua foglalta el is az ígéret földjét, Mózes bujdosott és szenvedett érte negyven évig a pusztában.

És Wesselényi, mikor mindennel leszámolt, igazságot szolgáltatott saját magának.

Három jó barátja volt, mind a hármat olyan messze sodorta a végzet tőle. Az egyik ott áll a fellázadt Leviathan élén és viszi magával előre a szabad életet, vagy a nagyszerű halált elnyerni.

Kossuth Lajos csillaga ott ragyog a delelőn, a megmérhetetlen magasságban.

Másik barátja, Széchenyi István elborult lélekkel tépi-marcangolja magát. Elébe akar állni az áradatnak, melyet ő nemze-

tére nézve halálos veszedelemnek tart és megpróbálja útjában feltartóztatni a feltartóztatatlant: a Kossuth Lajos által vezetett népet.

A harmadik barát az ott él Kehidán, szántatott, vetetett, művelte ősei földjét és bizván a dolgok örök logikai rendjében, úgy gondolta, hogy nincs olyan eget-földet megrázó vihar, melynek egyszer el ne kelljen csittulni és hogy minden igazságos és törvényszerű küzdelemből csak a rendnek, a békének, a fejlődő új életnek kell majd kibontakoznia.

Igy gondolkozott Wesselényi Miklós báró harmadik barátja, Deák Ferenc s a három férfi egymástól különválva, külön utakon voltaképpen mind a magyar nemzet jövődjéért, új életéért küzdött.

S a negyedik, a lánglelkű hős, ki immár a budai fogságból kiszabadulva, egyre sötétebben és sötétebben látja maga köré leereszkedni az örök éjszakát?

Wesselényi Miklós tudta már, hogy szeme világa örökre elveszett.

„Az én időm már lejárt, — írja egyik levelében, — 1848-at irunk és nekem most — most pihennem kell, — ha tudnék, ha bírnék.“

Elszakadva mindenkitől, ki szívének kedves volt, ott vivódott a sötét éjszakában magával. Gondolataiban mégegyszer felmerült mindaz, ami elmúlt: a szülői ház, a rettenthetetlen energiájú apa, aki bár mindennek felett szerette, vele is gyakran érezte vas kezét... A martirok koronáját már életében kiérdemelt édesanyja, Cserey Heléna, kinek szelidsége, jósága, emberfeletti türelme váltotta meg férjét a szörnyű börtönből és nevelte egyetlen fiát azzá, akivé lett. A zsibói vár kertje, ahol valaha a kis Soltész Noémivel játszott, Noémivel, akinek ezüstszőke haja immár fehérré lett... Aztán ifjúsága... Utazása legjobb barátjával, Széchenyi Istvánnal, mikor Angliában, Franciaországban új élet tárul fel előttük és míg bámulva borulnak le nyugat nagysága, kulturája, civilizációja előtt, sóhajtásuk vissza száll a messze keletre, elhagyott hazájukba. És a két főrangú ifju foga-

dalmat tesz: minden erejükből azon lesznek, hogy hazájukat a nyugati műveltséggel megismertessék, az elnyomottak sorából felemeljék, boldoggá, szabaddá tegyék és a szegény, páriaként élő népnek emberhez méltó életet biztosítsanak.

— Széchenyi István! — sóhajt fel a vak ember... — De messze szakadtam én tőled... Neked a lelked beteg, nekem a szememre borult örök éjszaka. Így, a messze távolból nyujtom feléd kezem. Te megtetted kötelességedet és én is megpróbáltam a helyes, jó uton haladni. Sikerült-e?... Majd ítél mindannyiunk felett a történelem és az örök irgalmasságu Isten.

Felemelkedett. Gigászi alakját nem törte meg a betegség. Most is az a gyönyörű, herculesi termetű férfi volt, aki ifjúságában. Arc, alak, megjelenés, mind arra való, hogy a történelmi arcképcsarnok sorozatában foglaljon helyet.

És amint tovább jár-kél, fel-alá a szobában, tovább vonulnak előtte a mult képei. A Kossuth Lajossal való találkozása, mely új irányt ad lelki fejlődésének és elszakítja teljesen régi barátjától, Széchenyitől. A Deák Ferencsel való beszélgetései, melyek mindig komoly tartalommal töltik el lelkét.

Aztán mint egy sötét vízió, a nagy katasztrófa emléke kísért előtte. 1838-at irtunk, mikor a Duna egyszerre áttörte gátját és elöntötte Pest várost. Mikor Wesselényi a Nemzeti Színházból kijött, már a Váci-utcán csak uszva tudott előre menni a lova. És akkor, a borzalmak éjszakáján reggelig dolgozott, több száz embert mentve meg a legkinosabb haláltól, kik Isten neve mellett, az övét áldották.

— Hát mégsem éltem hiába, — mondja magában a vak ember és a föld népére, a szegény jobbágyokra gondolt, kiknek felszabadításáért ő emelt először szót, dacolva a bécsi hatalommal, kitéve magát halálos veszedelmeknek, mert azt akarta, hogy a szabad magyar hazában csak szabad ember lakjék.

— Nem... nem éltem hiába... — mondja még egyszer. — Munkámat igyekeztem tehetségemhez képest elvégezni. Ami elmaradt? Nem az én bünöm. Végezzék el azok, kik helyembe léptek, akik utánam jönnek.

Mikor Wesselényi a Nemzeti Színházból kijött, már a Váci-utcán
csak úszva tudott előre menni a lova.

— Isten minden évnek megadja a termését, — füzte tovább gondolatait — és minden kornak megadja a vezető embereit, akikre szükség van. Egy darabig reám volt szükség... Most mások állnak helyettem a hajó árbocán... Teljesítsék hát kötelességüket. Teljesítsék több szerencsével és tehetséggel, mint én, de nagyobb kötelességérzettel, több önzetlenséggel — és itt felvetette fejét a világtalan ember, — nem teljesíthetik. Aztán felvetődött előtte menekülésének emléke. Mikor Noémi rábirta, hogy erdészének, Máté Lőrincnek házába rejtőzzék.

Igen, igen... Ott rejtegették őt akkor a Zilah mellett lévő kis erdészházban, ott élt hetekig az öreg Máthé Lőrincnél... És ott lakott akkor a szép, szőke kis Lux Anna, aki olyan furcsa idegen hangsulyozással olvasta fel neki a magyar lapok cikkeit.

Vajjon megtanult-e azóta jobban magyarul a gräfenbergi takács szőke leánya?

És elgondolkozott, megrándult a válla és mintha valami forró nedvesség öntötte volna el világtalan szemét.

Az Anna szőke haja... Kár, hogy ezt már soha többé nem fogja látni, a többi szép dolgokkal együtt, amik a világon vannak...

Anna azóta már bizonyosan boldog asszony. Talán gyermekei is vannak?

Egyszerre furcsa, maga előtt is érthetetlen gondolata támad.

...Hátha elmennék Gräfenbergbe, szép életet, boldogságot, sok örömet kívánni a kis Annának?...

HATODIK FEJEZET.

Otthon.

A gräfenbergi gyógyintézet nagy kertjében egy hatalmas termetű, széles vállu, őszes férfi ül egy székbén. Nagy dióbarna szemei messze néznek a távolba. A szemek tiszták, élénk tekintetűek, lelkesek, csak talán a merev nézésen venni észre, hogy a férfi nem lát semmit.

Szemben vele egy fiatal szőke leány ül, kezében német ujság. Fennhangon olvas fel a férfinak mindenféle híreket a nagy világból. Európai országok után még arra is sor kerül, mi történik Amerikában és Ausztráliában, csak ott fut át gyorsan, ijedten szeme, ahol magyar hírekről számolna be az idegen ujság.

Mert akármilyen röviden is, de beszámol. Magyarország ma az egész világ érdeklődésének középpontjában áll. A szabadság zászlaját már mindenütt sikerült leverni, de abban a kis eldugott, keleti országban, Magyarországon, még lobog a zászló.

— Anna — mondja most csendesen a férfi —, miért nem akar magyar ujságot felolvasni nekem?

Anna arca vérvörös lesz, hazudni olyan nehezen tud a kis leány. Pedig most muszáj. Ezek azok a hazugságok, melyeket orvosi rendeletre kell elmondani a betegnek.

— A méltóságos báró ur azt mondotta, hogy én olyan furcsán ejtem ki a magyar szavakat.

— Nagyon furesán és nagyon kedvesen.

Aztán pár pillanat múlva hozzátette:

— Anna, miért dugdossák én előttem a magyar ujságokat? Így sokkal rosszabbat képzelek, mint ami egyáltalában lehet.

— Semmi rosszat sem kell képzelnie a báró urnak, — szólt közbe az orvos, aki hirtelen mellettük termett. — Anna kisaszszonynak én tiltottam meg, hogy a Magyarországból jött hírekkel izgassa a báró urat, de ha úgy kívánja? ... Igazán nem kell képzelődéssel izgatnia magát.

Intett a szolgának, ki nemsokára egy csomó magyar ujsággal jött vissza.

Ott feküdtek egymás mellett a lapok keresztkötésben, ahogy Wesselényi Miklós címére küldötték Budapestről.

— Olvassa Anna, — mondotta csöndes hangon a férfi, de a hang sóvár volt, mint az elgyötört vándoré, ki a sivatagban hirtelen forrásvizet lát és inni kér belőle.

Anna még egy aggódó pillantást vetett a doktorra. Ez az óriás, aki itt ül vele szemben, betegén érkezett Gräfenbergbe, sokáig élet-halál között lebegett és csak a legnagyobb elővigyázatossággal mentették meg az élet számára. Akkor tiltotta meg az orvos, hogy ujságot, magyarországi híreket olvassanak fel előtte. Ugy elzárták minden elől, ami hazájából érkezett volna hozzá, mintha üvegbura lakója lenne. És most? ... És most maga az orvos hozatja ki a magyarországi lapokat? Hát akkor... akkor ez az ember már egészséges?

És a fiatal leány szíve hálatalten fordult az orvos felé, aki ennek az embernek az életét megmentette. De a másik pillanatban összeszorult a szíve az aggodalomtól.

Ha a báró visszanyerte egészségét, akkor semmi sem tarthatja vissza, hogy Magyarországra menjen. Hazájába, melynek most dől el talán századokra, vagy örökre a sorsa.

Elmegy Gräfenbergből. És Anna lehajtotta fejét. Soha ő többé ezt az embert, ki az ő fiatal szívének mindennél drágább volt, látni nem fogja.

Mikor vezethetné vissza útja a magyar bárót, Wesselényi

*Egy fiatal szőke leány fennhangon olvas fel Wesselényinek
mindenféle híreket.*

Miklóst a kis gräfenbergi takácsleányhoz? Hát el kell válniuk örökre? ... És neki sohasem szabad elárulni a fájdalmat, mely szívét szaggatja. Ugyan ki hinné el neki, a szegény kis német, egyszerű polgárleánynak, hogy önzetlenül, tiszta szívéből, egész lelkével szereti ezt a férfit, aki tulajdonképpen apja lehetne, aki társadalmilag olyan magasan áll felette, mintha nem is egy csillagzaton születtek volna. Mindenki azt gondolná, hogy a férfi előkelő állása, nagy vagyona fogta meg és a szegény, vak emberhez való ragaszkodása nem egyéb csuf számító önzésnél?

És aztán még ha így volna is, ha vállalná mind a vádat, a gunyt, a szemrehányást, az irigység rosszakaratu rágalmaait, akkor is mit érne vele? Ez a szembenülő férfi nem gondol reá másként, mint egy kellemeshangu felolvasónőre.

Hiszen már arcát sem láthatja, talán már nem is emlékszik reá, milyen volt az a fiatal leány, akit ott a zsidói családi sirboltban, édesanyjának koporsójánál látott meg először. Neki örökre lelkébe vésődött a találkozás, mely eldöntötte sorsát, de a férfi? ...

Ez az erős ember, ez a nagy ur talán már nem is emlékezik arra az első találkozásra? ... És arra az álmra, mikor megdicsőült édesanyját, meg őt, a kis takácsleányt, Lux Annát együtt, egymás mellett látta ... Pedig milyen szép álom volt! ... És milyen meleg és szomorú volt az erős férfi hangja, mikor elmondta ... Anna egész testében remegni kezdett, de aztán erőt vett magán és tovább olvasott.

— Mi az Anna? — kérdezte a férfi, mikor a fiatal leány hangja elakadt az olvasásban.

Anna ijedten szedte össze magát. Hogy is kalandozhattak így el gondolatai? Hiszen amit itt a lapokból olvas, ami itt előtte lezajlik, az a legfenségesebb hősköltemény. Mit jelent ezzel szemben egy leányszív teljesülhetetlen ábrándja?

Hogy egy maroknyi kis nép mint áll ellent egy világbiró óriásnak és annak segítségül kell hívni egy másik gigászi erőt. És most még mindig nem lehet tudni, hogy kié is lesz voltaképpen

a győzelem? ... Ilyen fenségesen ragyogó lap kevés akad a világtörténelem könyvében.

Hogy mint indul el egy nép előre, mindent vállalva, mindent merve, hogy a jövődhöz vezető kaput megkeresse...

És a bámuló, a tisztelgő Európa lehajtott fejjel nézi az élet-halálküzdelmet. Költők Magyarország sorsáról énekelnek, zenészek lantjain Magyarországot dicsőítő, féltő, vagy sirató ének hangzik, nagy írók, nagy gondolkozók a magyar nép igazát hirdetik...

Az igazság azonban nem egy nemzedéknek szól s beteljesülése néha évtizedekkel, vagy századokkal késik.

De mit jelent itt a mi hitvány kis időszámításunk. Nemzetek sorsát nem emberi mértékkel mérik.

Itt a zsoldárok idejéről van szó, ahogy a költőkirály Dávid zengi:

„Mert ezer esztendő előtted annyi,
Mint a tegnapnak az ő elmulása
És egy éjnek rövid vigyázása.“

Anna most olvassa, hogy Miklós cár seregei átlépték a magyar határt.

— Hazamegyek, Anna, — mondta hirtelen a férfi és felállt; óriás alakja mintha egy fejjel megnőtt volna.

A leányt, aki eddig hűséges, türelmes, önfeláldozó, ha úgy kellett színlelő, hazudozó betegápoló volt, most egyszerre elhagyta önuralma. Keserves, forró zokogás tört ki lelkéből.

— Tudtam... tudtam...

A vele szemben álló férfit mintha szívéen ütötte volna ez a két szó. Hirtelen közelebb lépett.

— Mit tudott, Anna?

— Hogy haza fog menni.

Csend volt egy pillanatig, a báró mereven nézett maga elé és ebben a pillanatban világosabban olvasott a leány lelkében, mintha az angyalok serege adta volna vissza látását.

— Anna, hát maga azért nem akart nekem magyar lapokat olvasni?

Nem várta a feleletet, felelet volt a leány szívének hangos dobogása, és a remegő kéz, melyet a báró ott tartott két keze között.

— Anna, biztos benne, hogy nem téved? Biztos benne, hogy nem fogja megbánni?

A leány válasz helyett lehajolt és megcsókolta a férfi kezét.

A világtalan óriás egész testében megremegett. Felemelte jobbkezét, végigsimitotta a fiatal leány fejét és halkán mondta:

A hajad mint az ezüst, mint a szinezüst... Én látom, jól látom és örökre látni fogom ezzel a két elborult, világtalan szemmemmel. Édes kis feleségem! Mi együtt megyünk vissza Magyarországra élni, vagy meghalni.

* * *

A budapesti ferenciek templomában mindannyian ismerjük azt a szobrot, mely az árvízi hajósról beszél, a rettenhetetlen hősről, aki legyőzhetetlen elemekkel szembeszállva, indult el, hogy — saját életét minden pillanatban kockára téve, — mentse meg embertársait a szörnyű halál torkából.

Ez Wesselényi Miklós emléke.

És a zilahi főtéren ott áll egy magas, szélesvállu, titáni alak, amint jobbkezét biztatólag, bátorítólag az előtte álló jobbágy vállára teszi. Ajaka némán is beszél. „Szolga voltál, most polgár vagy. Földhözragadt zsellér voltál, most a szabad emberek sorába emellek.“

Ezt a szobrot a nagy Wesselényi emlékének emelte halás nemzete.

A nemzet, melyet a szabadságharc katasztrófája sem tört össze.

A nép, mely jövődjéért, az új élet kapujáért harcolt, nem ontotta hiába véré.

Az igazságot nem földi mértékkel mérik és a nemzetek időszámítása más, mint az egyes emberé.

A báró mereven nézett maga elé és ebben a pillanatban világosabban olvasott a leány lelkében, mintha az angyalok serege adta volna vissza látását.

Kossuth Lajos és Széchenyi István egymás ellen harcoltak — és mindegyik fajáért, véréért, nemzetéért.

Kossuth száműzetésben, idegen földön halt meg. Széchenyi a végkétségbeesés pillanatában önkezeléssel vetett véget életének, de él az eszme, a haladás eszméje, a jövőbe vetett reménység, miért ők nyugalmukat és életüket dobták oda.

És velük együtt él a jó barát, a rendíthetetlen munkatárs: Wesselényi Miklós emléke.

Mert hogy örök dicsőségben ott áll a magyar nemzet Pantheonjában halhatatlan barátai: Kossuth Lajos, Széchenyi István és Deák Ferenc mellett.

Vége.

A Százszorszép Könyvek

sorozatában havonként egy-egy gyönyörű kiállítású, érdekes tartalmu *ifjúsági regény* jelenik meg — páratlanul olcsó áron.

A MÁSODIK SOROZATBAN MEGJELENT:

Gaal Mózes: Akik külön világban élnek
Ego: A zseaiális Tessza
Curtis Yorke: A gonoszok
Z. Tábori Piroska: Új utak
Dánielné Lengyel Laura: Magda története
Nagy Endre: Kati kisasszony élettörténete

Vándor Iván: Petrőczy Kata Szidónia
Z. Fleuriot: Szegény öreg
Beczassy Judit: A Miklóssy-ház titka
Farkas Imre: Mária meséje
Dobosi Pécsi Mária: Galambka
Tutsek Anna: Kis Anyám

A HARMADIK SOROZATBAN MEGJELENT:

Benedek Elek: Anikó regénye
Altay Margit: A fehér hajó
Farkas Pál: Az idegen
Gyökössy Endre: A postás-kisasszony
Tábori Róbert: Délibabok
Wiggin: Becky sorsa

Sas Ede: Tavasz-álom
Jeszenskyné T. I.: Ahol a szívek találkoznak
Gineverné Győry Ilona: Egérke
Tutsek Anna: Vidorka
Maeds: Diadalmas jószág
Dobosi Pécsi Mária: Viharmadár

A NEGYEDIK SOROZATBAN MEGJELENT:

Kosáryné Réz Lola: Az elvarázolt kastély
Tábori Piroska: A szamosparti öreg ház
Agnes Harder: Bobi története
Bónyi Adorján: Holdszugár
Pálosy Éva: Szép az élet...
Solymos Bea: A kis prepa
Ego: Tesszából Terka lesz

Tábori Róbert: Mesevilág a tenger mélyén
Jean Webster: Patty a kollégiumban
(Erre csak Patty képes — folytatása)
Dánielné Lengyel Laura: A fejedelemsasszony
Pogány Elza: A Vágh-gyerekek
Tutsek Anna: Nagymama naplója

AZ ÖTÖDIK SOROZATBAN MEGJELENT:

Farkas Imre: Klára Itáliában
Vándor Iván: Ágnes
Clara Schelper: Ószi rózsza
Farkas Pál: Eljön a tavasz
Pálosy Éva: Három hónap története
Kosáryné: Az ezüstsüveges ceruza története

Bónyi Adorján: A kis veréb
Beczassy Judit: Méltóságos kisasszony
Gyomlay László: A bujdosó
Bokor Malvin: Bárányfelhők
George Sand: A kis Fadette
Tutsek Anna: Szerencse gyermeke

A HATODIK SOROZATBAN MEGJELENT:

Kosáryné Réz Lola: Laurácska meggyógyul
Krúdy Gyula: Az adispán leányai
A. Verley: Egy dacos kislány története
Dánielné Lengyel Laura: A király és az apród
Pálosy Éva: A tanítónéni
Pogány Elza: Szárnypróbálgatás

Tábori Piroska: A Báthly-kisasszonyok
Jeszenskyné T. Irén: Vera és Verka
ego: Kató tizenkét terve
Laczkó Márta: Diáklányok
Farkas Imre: Vissza napkeletre
Tutsek Anna: Aranyfátyol

A HETEDIK SOROZAT KÖTETEI:

ego: Zsuzsi, az új lány
Szegedi István: Bátor kislány a Hanzély-ut-
cában
Bácskay Emili: A világpusztító
Kosáryné Réz Lola: Egy méter fehér szalag
Dikken Zwilmeyer: Inger Johanna
Vándor Iván: A költő

Pálosy Éva: Bogárka
Curtis Yorke: A Ruthwen-gyerekek
Dánielné Lengyel Laura: Bethlen Gábor ud-
varában
Bónyi Adorján: A rózsadombi lány
Laczkó Márta: Maris
Tutsek Anna: Vetés és aratás

AZ 1932-ES ÉVBEN MEGJELENNEK:

Tábori Piroska: Madársziget
Nagy Endre: Kati kisasszony élettörténete
Dánielné Lengyel Laura: A zsidói vár ura
Beczassy Judit: Márta, mint detektiv
Vándor Iván: Petrőczy Kata Szidónia
Tábori Róbert: A királybíró

Wallshausen Rolla: Ismeretlen uton
Fleuriot: Szegény öreg
Kosáryné Réz Lola új regénye
Benedek Rózi: Zsuzsa megtanul táncolni
Dobosi Pécsi Mária: Galambka
Tutsek Anna új regénye

Előfizetési ár egy negyedévre, három regényre 2.40 pengő.

Kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrásy-ut 16.

